

Selvstændighed i trygge omgivelser

En evaluering af de
fysiske rammer på Sofiebo

**Selvstændighed i trygge omgivelser:
En evaluering af de fysiske rammer på Sofiebo**

Evalueringen er udarbejdet af Carlberg ApS for Sofieskolen.

Evaluering, analyse og tekst:
Annika Klæmintsdóttir Olsen og Nicolai Carlberg

Dataindsamling:
Annika Klæmintsdóttir Olsen, Emma Nielsen
og Ea Janum Schrøder

Layout og grafik:
Anders Gerning

Korrektur:
fejlfritekst.dk

Forsidefoto:
Carlberg ApS

Helsidefotos:
CREO Arkitekter (side 10 og 21). Sofiebo (side 40). Carlberg
ApS (side 50, 62, 73 og 83).

Øvrige fotokrediteringer er angivet i rapporten.

© Carlberg ApS, 2022

Tak:
En stor tak til medarbejdere, forældre og børn og unge på
Sofiebo for at dele jeres oplevelser og refleksioner med os.

Carlberg

Forord

Visionen bag udviklingen af Sofiebo har været at skabe fremtidens botilbud for børn og unge med autisme. Det faglige grundlag for tilbuddet er den nyeste viden om de grundlæggende forstyrrelser i autismen, og hvordan de fysiske rammer fleksibelt understøtter den specialpædagogiske behandling af det enkelte barn. De fysiske rammer skal således understøtte udviklingen af det enkelte barns livsfærdigheder og skabe trykthed gennem hjemlige rammer.

Hovedformålet har været at skabe et trygt og hjemligt bomiljø, hvor børnene og de unge kan lide at være. Det er vi heldigvis lykkedes med. Vi oplever færre frustrationer hos det enkelte barn. Vi oplever børnene som værende mere rolige, selvhjulpne og frie. Vi oplever, at børnene vælger fællesskabet til og fra efter behov - ”tæt på og hver for sig”; og vi møder glade forældre, som har lyst til at komme på besøg.

Selvom projektet er en succes – så har det bestemt ikke været nemt. Projektet har været ramt af en række udfordringer og forstyrrelser siden projektets start i 2013. Først blev projektet ramt af en meget lang sagsbehandlingstid i forbindelse med nabohøringen og derefter en større besparelsesrunde, da det projekterede byggeri viste sig at blive meget dyrere end først estimeret. Senere blev projektet ramt af yderligere forsinkelser fra entreprenørens side, hvilket betød, at det var nødvendigt at flytte ind, selvom byggeriet ikke var helt færdigt. Det betød, at der var håndværkere dagligt på bostedet i 3 måneder efter indflytning. Entreprenøren gik konkurs efter 1-års-gennemgangen, hvilket gjorde, at udbudringer af byggeriets mangler blev betydeligt forsinket. Sidst men ikke mindst blev Sofiebo et halvt år efter indflytningen udfordret af COVID-19 og de restriktioner, der kom efterfølgende. I forbindelse med COVID-19 skulle Sofiebo opdeles i zoner, og ved udbrud skulle syge børn afskærmes fra de øvrige børn. Som det fremgår af rapporten, så har disse ekstraordinære forhold naturligvis vanskeliggjort indflytningen og processen med at få tilpasset vores arbejdsformer til de nye rammer.

I forbindelse med håndteringen af de mange forstyrrelser har styregruppen med Den A.P. Møllerske Støttefond og Realdania været en uvurderlig støtte. Det er således en klar læring, at en stærk og erfaren styregruppe har en afgørende positiv betydning for projektets succes.

Rapporten viser, at der er enkelte rum og funktioner, som vi på Sofiebo endnu ikke udnytter fuldt ud, eller som har brug for yderligere tilpasning, for at komme til at fungere optimalt. Eksempelvis mulighederne for at underindele fællesstuerne på fleksibel vis med udgangspunkt i det enkelte barns behov. Disse forhold vil naturligvis fremadrettet være i fokus for ledelsen og personalegruppen.

Byggeriet er udviklet i tæt samarbejde mellem Sofieskolen, Den A.P. Møllerske Støttefond, Realdania og Sofiefonden.

Vi har undervejs selv gjort os mange nye og nyttige erfaringer, og vi håber derfor rapporten kan give inspiration til andre projekter inden for autismeområdet – og måske også indenfor andre handicapområder.

God læselyst

Bente Laustsen
Forstander på Sofieskolen

Thomas Holm
Formand for Sofiefonden

Læsevejledning

Der indledes med en **Opsummering af læringspunkter**, som er en gennemgang af evalueringens væsentligste læringspunkter og anbefalinger.

Del 1: Indledning giver en introduktion til Sofiebo som institution og til byggeprocessen. Dernæst præsenteres evalueringens undersøgelsesspørgsmål, datakilder og metodiske forbehold.

Del 2: Byggeriet i sin helhed beskriver den overordnede planløsning, samt hvordan der på et generelt plan er arbejdet med at skabe et autismevenligt design på Sofiebo. Dernæst præsenteres en vurdering af en række udvalgte, tværgående evalueringspunkter.

Del 3: Den rumlige gennemgang udgør hovedkapitlet i rapporten og omfatter en vurdering af Sofiebos primære rumtyper: (1) fællesstuerne, (2) værelserne, (3) aktivitetsrum, (4) øvrige lokaler og faciliteter og (5) haven.

Foruden ovenstående afsnit indeholder rapporten **fire profil-beskrivelser af børn og unge på Sofiebo**. Disse indgår løbende i rapporten og har til formål at give læseren et indtryk af Sofiebos målgruppe.

Indhold

6 Opsummering af læringspunkter

10 DEL 1: Indledning

11 Om Sofiebo

13 Evalueringen

19 Den sociale effektprisme

21 DEL 2: Byggeriet i sin helhed

22 Den overordnede planløsning

24 Et autismevenligt design

33 Tværgående vurderingspunkter

38 DEL 3: Gennemgang af nøglerum

40 Fællesstuerne

50 Værelserne

61 Aktivitetsrum

73 Øvrige lokaler og faciliteter

83 Haven

92 Kildeliste

Profil-beskrivelser af
Sofiebos målgruppe:

48 Barn på 9 år

59 Ung på 13 år

71 Barn på 7 år

81 Ung på 15 år

Opsummering af læringspunkter

Med denne evaluering ønsker Sofieskolen, Den A.P. Møllerske Støttefond og Realdania at give andre med tilsvarende projekter mulighed for at bygge videre på de mange erfaringer fra Sofiebo. Dermed kan Sofiebo forhåbentlig blive en vigtig reference i den fortsatte udvikling af autismevenligt velfærdsbyggeri i Danmark

Der er lagt ekstra mange tanker og ressourcer i udviklingen af Sofiebo med henblik på at skabe en bygning, som først og fremmest er et trygt hjem for børn og unge med autisme og samtidig en velfungerende ramme om institutionens specialiserede socialfaglige arbejde. Men ethvert byggeri er resultat af kompromiser og valg; og også Sofiebo har naturligvis skullet tilpasses givne vilkår og begrænsninger.

Her følger en kort opsummering af de væsentligste læringspunkter og anbefalinger.

Sofiebo har erfaret ...

...at den **ekstraordinært gode akustik** og lydisolering i huset mindsker støj, stress og konfliktniveau i hverdagen. Det fremmer mærkbart både børnenes trivsel og skaber et bedre arbejdsmiljø.

... at et bevidst valg af **taktile materialer, rolige farver og sansestimulerende kunst** overalt i bygningen er med til at præge stemningen og dermed også påvirke adfærd positivt hos både børn og voksne.

... at rigeligt med **integrerede og aflukkelige opbevaringsmuligheder**, særligt i fællesstuerne, bidrager til et ensartet og roligt visuelt miljø. Derudover giver de medarbejderne let adgang til legetøj og arbejdsredskaber dér, hvor børnene og de unge opholder sig.

... at masser af **naturligt dagslys** og udkig til naturen via store vinduespartier i både fællesrum og på værelser er med til at skabe ro hos børnene/de unge – og desuden påskønnes af medarbejderne.

... at integrerede **semitransparente rullegardiner** i glaspartierne i fællesstuerne gør det muligt at skærme af for sollys og refleksioner i glasset. Havde afskærmningen siddet udendørs og haft en reflekterende effekt, ville den sandsynligvis også kunne have bidraget til at begrænse solvarmen i sommerperioden.

... at **store, private badeværelser på værelserne** understøtter det daglige pædagogiske arbejde med at udvikle børnenes/de unges selvhjulpethed og stimulere positive livsvaner i hverdagen. **Træningskøkkenet** fungerer nogenlunde i denne henseende, men ligger i nogle tilfælde lidt langt fra værelserne, mens **vaskeriet** vurderes at være uhensigtsmæssigt indrettet i forhold til at involvere børnene og de unge.

... at **særlige sensoriske rum** som eksempelvis forskellige områder i haven, et dedikeret sanserum og et badeværelse med badekar giver medarbejderne gode muligheder for at arbejde målrettet med børnenes individuelle arousal-regulering.

... at bufferzoner og **gradvise overgange** mellem private og fælles områder gør det trygt for børn og unge at træde ind og ud af fællesskaberne i huset og træne samværet med andre.

... at **ekstra-brede gange og trapperum** samt vinduer mellem lokaler og transparente overgange mellem inde og ude skaber god overskuelighed og forudsigelighed. Det opleves trygt at bevæge sig rundt i huset. For at undgå forstyrrende indkig i særlige situationer er det en fordel, hvis graden af transparens – særligt mellem lokaler – kan reguleres af brugerne på simpel vis med persiener eller lignende.

... at en **beskyttende skabsvæg eller væg** mellem fællesstuer og indgangene til værelserne giver medarbejderne mulighed for at opholde sig i fællesstuen og samtidig auditivt følge med i livet på værelserne og være tilgængelige for beboerne. I de afdelinger, hvor skabsvæggen kun er trekvart høj, er der øget overblik, men også risiko for mere forstyrrende støj i fælleszonen. I enheden med væg i fuld højde er der mere ro i fælleszonen, men til gengæld er det vanskeligere at fornemme, hvad der sker på den anden side.

... at fællesstuerne efter behov kan anvendes til flere funktioner i hverdagen – eksempelvis spisning, fjernsynskigning, kreativ aktivitet eller lignende. Når flere børn/unge ønsker at benytte fællesstuen samtidigt, så vil det i mange tilfælde være optimalt med en reel **underinddeling med rumdelere** for at muliggøre parallelle aktiviteter og minimere forstyrrelser.

... at store vinduespartier kombineret med et **mekanisk ventilationssystem uden klimastyring** af temperatur og fugtighed gør det meget vanskeligt at opnå et godt indeklima i årets varmeste og koldeste måneder.

... at de **lyse, rummelige værelser** fungerer som børnenes/de unges trygge zone og opleves som behagelige at opholde sig i. De er lette at indrette og giver plads nok til, at medarbejdere og/eller familie kan være på besøg. De brede vinduesnicher får særlig meget ros.

Tre komplekse udfordringer

Indeklima. Som i mange andre byggerier er indeklimaet en udfordring på Sofiebo. Store vinduespartier giver rigeligt med dagslys og udsigt til natur. Men kombineret med fraværet af et temperaturregulerende klimaanlæg og kun få vinduer, som kan åbnes (af hensyn til børnenes/de unges sikkerhed) opstår der indimellem udfordringer med opvarmning og afkøling. De relativt få oplukkelige vinduer gør det vanskeligt at lufte ud i det ønskede omfang. Særligt i de koldeste og varmeste måneder oplever brugerne store temperaturudsving i dele af byggeriet. At mange af Sofiebos børn og unge er hypersensitive over for sansepåvirkninger, betyder, at det er særlig vigtigt, at brugerne let og hurtigt kan regulere indeklimaet i huset.

Den rette klimaløsning – eller kombination af løsninger – i byggerier som Sofiebo bør derfor ideelt set bero på en omhyggelig vurdering af de forskellige og til tider modsættede funktionelle, sikkerhedsmæssige, økonomiske og driftsmæssige behov.

Nærhed. Sofiebos medarbejdere har erfaret, at den fysiske afstand mellem husets funktioner er af stor betydning på flere måder. Dels er fysisk afstand kritisk, når medarbejderne gerne vil fastholde barnets/den unges fokus på en handling eller aktivitet. Selv korte afstande byder på mange sanseindtryk og distraktioner for målgruppen på Sofiebo. Konsekvensen er, at enhederne primært benytter de fællesfunktioner (eksempelvis træningskøkken eller sanserum), som ligger tættest på dem. Det samme gælder haven, hvor fraværet af en direkte trappe fra 1. sal betyder, at beboerne på førstesalen benytter haven mindre end beboerne i stueetagen.

Derudover peger nogle af medarbejderne på, at produktionskøkkenets placering i et hjørne af bygningen betyder, at køkkenets evne til at bidrage til en sanselig oplevelse af mad og madlavning ude i bo-enhederne er begrænset.

Endelig finder nogle medarbejdere, at placeringen og indretningen af solistområdet indimellem giver dem en oplevelse af, at der er langt til kollegaer i tilspidsede situationer.

Nu kan alle funktioner af gode grunde ikke ligge ved siden af hinanden, men da selv begrænset fysisk afstand har vist sig at have betydning for både det socialfaglige arbejde, for stemningen og for trygheden, må det anbefales, at diskussionen om nærhedsprincipper vægtes højt hele vejen igennem designfasen.

Fleksibilitet. Sofiebo har som andre institutioner erfaret, at verdenen omkring dem forandrer sig. Der kan komme ny lovgivning, eller målgruppen kan ændre karakter. På Sofiebo har de eksempelvis erfaret, at de i dag får henvist flere solister end de to solistpladser, byggeriet oprindeligt var tænkt til. Derudover er ikke to børn/unge med autisme ens, og det gælder også deres behov i forhold til det fysiske miljø. Endelig forandrer og udvikler børnene/de unge sig under opholdet i takt med deres alder og i kraft af den støtte, behandling og terapi, de modtager.

Så der er på den ene side brug for et hus, som er et trygt hjem, med forudsigelige rammer, ro og en høj grad af struktur og stabilitet. Og samtidig et hus, som er fleksibelt og kan tilpasses børnenes/de unges individuelle behov, deres løbende udvikling og tilmed fremtidens endnu ukendte målgrupper. Denne balance mellem det faste og det flydende er man i vidt omfang lykkedes med på Sofiebo: De tre små bo-enheder gør det muligt løbende at sætte børnene/de unge sammen i velfungerende enheder; det har vist sig muligt at indrette flere pladser til solister end oprindeligt tænkt; det har været muligt at flytte rundt på et krearum og et tekøkken, ligesom det har været muligt at flytte et kontor ind i et ledigt lokale i en af bo-enhederne.

Læringen må være, at uanset hvor mange anstrengelser bygherre og rådgivere gør sig for at udforme det optimale rumprogram, så viser al erfaring, at en vis basisfleksibilitet vil være hensigtsmæssig, da der med tiden uundgåeligt vil opstå behov for at rykke rundt på funktioner i huset.

DEL 1: Indledning

- Om Sofiebo
- Evalueringen
- Den sociale effektprisme

Om Sofiebo

Sofiebo er et døgntilbud med plads til 18 børn og unge med autismespektrumforstyrrelser (ASF). Huset ligger i et villakvarter i Værløse og blev indviet i november 2019.

Organisatorisk er Sofiebo en del af Sofieskolen, som udover døgntilbuddet også består af en specialskole, en fritidsordning og en børnehave – alle rettet mod børn og unge med autisme. Der er i alt ca. 60 børn og unge tilknyttet Sofieskolens forskellige afdelinger.

Sofieskolen, og herunder Sofiebo, er en selvejende institution med driftsoverenskomst med Gladsaxe Kommune. Institutionen visiterer selv børn og unge til Sofieskolen i samarbejde med hjemkommuner og forældre. Forældresamarbejdet omkring det enkelte barn er essentielt og varierer fra barn til barn. Døgntilbud på Sofiebo drives i henhold til servicelovens § 66, 1, 6 (for 2-18-årige) og § 107 (for 18-23-årige).

Målgruppe

Sofiebos målgruppe er børn og unge med autisme i alderen 5-18 år. Det er børn og unge med et væsentligt støttebehov i forhold til blandt andet hygiejne, selvstændighed, kommunikation, fritidsaktiviteter og adfærd.

På tidspunktet for evalueringen havde Sofiebo mellem 15 og 17 børn og unge boende. Aldersspredningen var fra 7 til 21 år, og kønsfordelingen var 4:1, flest drenge. De unge kan for en periode blive boende efter det 18. år, hvis der ikke kan findes en relevant ungdoms- eller voksenbolig.¹

¹ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", (Sofieskolens egen evaluering), 2020, 3.

↓ Sofiebo. Foto: CREO Arkitekter.

Byggeriet

Sofiebo er resultatet af et samarbejde mellem Sofieskolen og Den A.P. Møllerske Støttefond, Realdania og Sofiefonden, som i fællesskab har udviklet og finansieret byggeriet med det formål at skabe fremtidens botilbud for børn og unge med autisme.²

Udviklingsproces

Det er Sofieskolens ledelses- og specialistgruppe (psykologer og socialrådgivere), som har stået for udarbejdelsen af det byggeprogram, som har ligget til grund for byggeriet. Udarbejdelsen har taget udgangspunkt i Sofieskolens dybdegående ekspertise på autismeområdet og mangeårige erfaringer med at drive bo-miljøer for mennesker med autisme. Undervejs i processen er der blevet holdt inddragelsesmøder med både medarbejdere og forældre. Under designprocessen var der et godt samarbejde med arkitekturrådgiveren, som udviste stor interesse for at forstå, hvordan Sofieskolen arbejder, og hvilke behov deres brugergrupper har. Byggeprogramgruppen har desuden haft udbytte af at kunne drøfte de grundlæggende tanker bag byggeriet med andre fagfolk (blandt andet samarbejdspartnere fra TEACCH-programmet i North Carolina, USA), ligesom de har besøgt institutioner i Danmark, hvor man har gennemført nybygninger eller ombygninger af tilsvarende karakter.³

Sparerunde

Byggeriet blev udført i totalrådgiverudbud. Desværre måtte der foretages en større spareøvelse undervejs i projektet, hvilket medførte en del revisioner af det oprindelige arkitektforslag. Tagterrasserne, som skulle have været på øvre plan, blev henlagt. Teknikken i bygningen, herunder badeværelsesskakterne, gennemgik en rationalisering, hvilket indebar en del lokalerokeringer i forhold den oprindelige rumplan. Derudover blev hovedparten af ovenlysene, som var i det oprindelige forslag, sparet væk. Den nuværende bygning har to ovenlys. Selvom der er stor tilfredshed med bygningen, som den ser ud i dag, så tænker ledelsen og arkitekterne stadig på, hvordan det ville have været, hvis f.eks. tagterrasserne og ovenlysene var blevet realiseret, eftersom disse var centrale elementer i det oprindelige forslag.⁴

- 2 Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl., "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 2015, 3.
- 3 Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo".
- 4 Baseret på udtalelser fra Sofieskolens ledelse og CREO Arkitekter.

Sofiebo stamdata

Beliggenhed:	Damsagervej 9, 3500 Værløse
Bygherre:	Sofiefonden
Rådgivere:	CREO Arkitekter, JAJA Arkitekter, ISC Rådgivende Ingeniører, COWI (bygherrerådgivning)
Areal:	Grund: 7.200 m ² . Etagemeter: 1.500 m ²
Færdiggjort:	August 2019
Økonomi:	45,7 mio. kr.

Byggeriet er støttet af Den A.P. Møllerske Støttefond, Realdania og Sofiefonden

Evalueringen

Sofiebo er udviklet som et eksempel på **sociale mursten** med fokus på autismevenligt design. Ambitionen har været at udvikle et byggeri, hvorfra socialfaglige aktører og andre interesserede kan drage viden og inspiration

Formålet med nærværende evaluering er derfor at:

1. **undersøge og dokumentere**, hvordan byggeriet fungerer i praksis for Sofiebos brugergrupper og i forhold til den specialpædagogiske indsats, og
2. samle op på de **erfaringer** og **læringspunkter**, som projektet har akkumuleret gennem tiden.

Vision for byggeriet

Den overordnede vision for udviklingen af Sofiebo har været at etablere et bo-miljø, som i videst muligt omfang indarbejder det fysiske miljøes betydning for børnenes og de unges trivsel og deres selvstændige handlen og færden.

Sofieskolen bygger på det grundsyn, at selvstændighed er en livskvalitet, også for børn og unge med autisme. Derfor har der været fokus på at udvikle et bo-miljø, der respekterer børnenes og de unges særegenhed, deres egne systemer og deres specielle sårbarhed, og som understøtter deres behov for tydelige strukturer og konkrete anvisninger i det fysiske miljø. Med Sofieskolens egne ord har målet været at udvikle et bo-miljø, som både udviklende og kompensatorisk understøtter det enkelte barns livsfærdigheder og oplevelse af tryghed gennem hjemlige rammer.⁵

På næste side vises et skema over de designprincipper, som har været styrende i designprocessen. For hver af de overordnede principper er oplyst de fysiske virkemidler, som er forsøgt indarbejdet i projektet med henblik på at indfri visionen for byggeriet.

⁵ Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl., "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 5.

⁶ Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl.

⁷ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo".

**Sofieskolen ønsker at skabe
fremtidens botilbud for børn og unge
med autisme.**

Konkurrenceprogram, s. 5

Kortlægning af intentioner bag designet af Sofiebo

 <p>Sensorisk ro</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Masser af naturligt lys → Udsigt til naturen → Visuel og auditiv ro → Afskærmning mod lysindfald og varme
 <p>Tydighed og overskuelighed</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Tydelig wayfinding og orientering → Rummet definerer funktionen → Trinvis og forudsigelige miljøskift → Trygge gangforløb
 <p>Hjemlighed</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Mulighed for at sætte personligt præg → Møbler og materialer udstråler hjemlighed → Undgå institutionspræg, f.eks. med flere ind- og udgange → Gode muligheder for besøg af venner og familie
 <p>Udvikling og selvstændighed</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Indretningen understøtter selvstændig færden → Øvelse i livsfærdigheder → Øvelse i sociale færdigheder → Gode muligheder for at dyrke interesser og lave aktiviteter
 <p>Fleksibilitet</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Enheder i forskellige størrelser → Enheder med forskellige specialpædagogiske muligheder → Værelserne kan tilpasses til børnenes personlighed og interesser → Aktivitetsrum kan tilpasses til forskellige formål
 <p>Sikkerhed og opsyn</p>	<ul style="list-style-type: none"> → En stor grad af nærhed og tryghed i hverdagen → Gode udgangsmuligheder → Gode muligheder for at holde opsyn med udearealer → Stærke sikkerhedshensyn overalt i bygningen og haven

Kortlægningen er baseret på en analyse af byggeriets konkurrenceprogram⁶ og Sofiebos egen evaluering.⁷

Tilgang

Evalueringen er udført som en såkaldt *Post Occupancy Evaluation*. Vi er gået åbent til værks i en undersøgelse af, hvordan brugerne af byggeriet oplever og anvender de fysiske rammer i hverdagen.

Der er således ikke tale om en måling op imod en baseline eller særlige på forhånd definerede mål og intentioner. I stedet har vi med relativt få strukturerende værktøjer inviteret medarbejdere, børn/unge og pårørende med ind i evalueringsprocessen.

Undersøgelsesspørgsmål

Det overordnede undersøgelsesspørgsmål for evalueringen har været:

- **Hvordan fungerer de fysiske rammer på Sofiebo i praksis for de forskellige brugergrupper – børnene/de unge, medarbejdere og pårørende?**

Mere specifikt har evalueringen haft fokus på at undersøge følgende brugergrupper og undersøgelsesspørgsmål:

- **Medarbejdere:** Hvordan oplever medarbejdere de nye fysiske rammer? Hvordan understøtter rammerne det specialpædagogiske arbejde?
- **Børn/unge:** Hvordan fungerer de fysiske rammer for de børn/unge, som bor på Sofiebo – både den overordnede disponering og de enkelte designløsninger?
- **Pårørende:** Hvordan oplever de pårørende de fysiske rammer?

For at undersøge ovenstående spørgsmål har vi i evalueringen gjort brug af en kombination af kvalitative og kvantitative metoder. Nedenstående tabel viser sammenhængen mellem de anvendte undersøgelsesmetoder og de undersøgte brugergrupper:

 Brugergruppe	 Undersøgelsesmetoder
Medarbejdere	<ul style="list-style-type: none"> → To evalueringsgåture (ni deltagere i alt) → Online spørgeskema til det pædagogiske personale (svarprocent 88 pct.) → Fokusgruppeinterview (tre deltagere)
Børn / unge	<ul style="list-style-type: none"> → Interviews med børn/unge, samt deres pædagogiske kontaktperson (tre børn/unge) → Interview med pædagogisk kontaktperson med henblik på at belyse den unges perspektiv (én ung)
Forældre/pårørende	<ul style="list-style-type: none"> → Online spørgeskema til forældre/pårørende (svarprocent 80 pct.)

Undersøgelsesmetoder

Evalueringsgåture

Evalueringsgåture er en kvalitativ undersøgelsesmetode, som går ud på at studere et fysisk miljø 'on location' sammen med en gruppe brugere.⁸ Gåturene foregår efter en planlagt rute, hvor deltagerne standser på udvalgte steder og drøfter deres oplevelser og overvejelser. Bagefter laves der en fælles opsamling.

Denne metode er anvendt til at undersøge medarbejdernes oplevelse af de fysiske rammer på Sofiebo. Der er gennemført to gåture med 4-5 deltagere på hver og med en varighed på to timer, inklusive opsamling. Gåturene er stoppet ved følgende steder:

- **Gåtur 1:** Haven. Fællesstuen i blå enhed. Værelser i blå enhed. Solistenhederne. Kontorområdet. Sanserummet.
- **Gåtur 2:** Haven. Fællesstuen i grøn enhed. Værelser i grøn enhed. Aktivitetssalen. Gangarealerne. Køkkenet og træningskøkkenet.

⁸ Metoden er inspireret af: Suzanne de Laval, *Gåture: Metod för dialog och analys* (Stockholm: AB Svensk Byggtjänst, 2014).

Kvalitative interviews

For at undersøge børnene/de unges oplevelse af de fysiske rammer på Sofiebo blev der gennemført **tre interviews med børn og unge**. Disse blev udført som individuelle samtaler med tilstedeværelse af barnets/den unges pædagogiske kontaktperson, som også i flere tilfælde gav input til samtalen. Interviewene havde en varighed på 15-20 minutter.

Der var fokus på at tilpasse samtalsituationen efter interviewpersonernes komfort og behov, og samtalerne blev tilrettelagt og gennemført med hensyn til børnenes/de unges særlige kognitive og kommunikative forudsætninger.⁹ Personalet på Sofiebo hjalp med at identificere potentielle interviewpersoner, og interviewguidesene blev afstemt med hvert barns kontaktperson inden samtalen.

Da en stor del af børnene/ de unge på Sofiebo ikke har noget verbalt sprog, blev der udover ovenstående interviews også lavet **ét interview med en pædagog** med henblik på at belyse perspektivet hos en ung, som ikke anvender verbalt sprog (profil-beskrivelsen 'Ung på 15 år'). Denne samtale varede ca. 35 minutter.

⁹ Med afsæt i relevant metodologisk litteratur, se f.eks.: Pernille Skovbo Rasmussen og Anne Katrine Pagsberg, "Customizing Methodological Approaches in Qualitative Research on Vulnerable Children with Autism Spectrum Disorders", *Societies* 9, nr. 4 (2019): 75.

Spørgeskemaer

Med afsæt i det kvalitative materiale fra interviews og evalueringsgåture blev der udarbejdet to online spørgeskemaer – ét til det pædagogiske personale og ét til forældre/pårørende – med henblik på at opnå et mere generelt billede af tilfredsheden med de fysiske rammer. Spørgeskemaerne blev godkendt af ledelsen på Sofiebo/Sofieskolen før igangsættelse af undersøgelsen.

Der er modtaget **15 besvarelser på spørgeskemaet til det pædagogiske personale** (14 fulde besvarelser) i et tidsrum, hvor der var i alt 16 fastansatte pædagoger og én pædagogisk vejleder (*svarprocent: 88%*).

Der er modtaget **12 besvarelser på spørgeskemaet til forældre/pårørende** (11 fulde besvarelser) i et tidsrum, hvor der boede i alt 15 børn/unge på Sofiebo (*svarprocent: 80%*).

Opfølgende fokusgruppeinterview

Efter analysen af ovenstående data blev der lavet ét opfølgende fokusgruppeinterview med tre erfarne medarbejdere med henblik på at få yderligere perspektiver på en række udvalgte emner: (1) opdelingen i enheder, (2) hvordan de fysiske rammer understøtter sensorisk ro, og (3) hvordan de fysiske rammer understøtter børnenes/de unges trivsel og selvstændighed. Fokusgruppeinterviewet blev lavet online.

Metodiske forbehold

At evaluere, hvordan et velfærdsbyggeri som Sofiebo fungerer i praksis, er ikke en indviklet opgave, men rent metodisk er det en udfordring. Rapportens udsagn skal derfor læses i lyset af følgende forhold:

#1 Den oplevede effekt: Der foreligger ikke en klar baseline eller før-måling, som man kan holde brugernes udsagn om det nye byggeri op imod. Der er derfor ikke tale om at dokumentere en forskel på situation A og situation B, men alene om brugernes oplevelse af situation B. Hvad de enkelte informanter vurderer Sofiebo i forhold til, vil derfor i vidt omfang være subjektivt.

#2 Repræsentation af børne-/ungeperspektivet: Da hovedparten af de børn og unge, som bor på Sofiebo, har svære kommunikative vanskeligheder, har det kun været muligt at inddrage dem i begrænset omfang som direkte informanter. Deres perspektiv repræsenteres derfor i høj grad af medarbejdere og pårørende. Der må derfor tages forbehold for, hvorvidt medarbejderne og de pårørende kan give en fyldestgørende repræsentation af børnenes/de unges oplevelse.

#3 Fortolkning af børne-/ungeperspektivet: Den begrænsede direkte inddragelse af børnene og de unge som informanter er desuden udfordret af, at kommunikation og handlinger hos en person med autisme ikke altid vil kunne forstås ud fra en neurotypisk mentaliseringsmodel.¹⁰ På baggrund af dette har vi valgt at præsentere interviewene med børn og unge på en mere fænomenologisk¹¹ vis end det øvrige datamateriale. Målet har så vidt muligt været at beskrive, hvordan oplevelsen og brugen af de fysiske rammer udspiller sig for de enkelte børn og unge – ud fra deres præmisser – frem for at lægge et bestemt analytisk lag oven over beskrivelserne. Det er også af denne grund, at profil-beskrivelserne præsenteres for sig frem for at være indarbejdet i analysens øvrige struktur. Alligevel skal der tages forbehold for, at beskrivelserne er baseret på vores fortolkning af børnenes og de unges udsagn og kropssprog (ud fra et relativt kortvarigt interview) samt den viden, vi har fra pædagogernes beskrivelser af barnet/den unge.

#4 Fortolkning af spørgeskemabesvarelserne: Selvom spørgeskemaundersøgelserne har en høj svarprocent, så er populationerne meget små. Der skal derfor generelt tages forbehold for konklusioner, der henviser til, hvad et flertal eller mindretal giver udtryk for.

¹⁰ For en mere dybdegående skildring af metodiske overvejelser og forbehold i forbindelse med interviews af personer med autisme, se: Mette Elmoose Eriksen, "Interviews af personer med særlige forudsætninger" (Nyhedsbrev 38, Center for Kvalitativ Metodeudvikling, Aarhus Universitet, 2005), https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_psykologi/dokumenter/CKM/NB38/eriksen.pdf.

¹¹ Kjeld Høgsbro, Kvalitative metoder i forskning og evaluering (Anvendt KommunalForskning, 2008), 26, <https://www.vive.dk/media/pure/9415/2054655>.

Den sociale effektprisme

Analytisk tager evalueringen afsæt i *den sociale effektprisme*.¹² Prismen udpeger seks overordnede sociale dimensioner, som det fysiske miljø har en afgørende indvirkning på.

I evalueringen af Sofiebo har vi især haft øje for at undersøge de fysiske rammers indvirkning på dimensionerne 'Velvære', 'Adfærd' og 'Aktivitet'.

1. **VELVÆRE** – omhandler, hvordan de fysiske rammer påvirker vores komfort og velbefindende. De sociale effekter er her typisk et resultat af de sansestimuli, som arkitektur og indretning medfører. Det kan være elementer som lys, lyd, rumlighed, transparens etc.
2. **ADFÆRD** – omhandler de elementer i de fysiske rammer, som påvirker vores adfærd. De sociale effekter er her typisk et resultat af den rumlige organisering, møblering, materialevalg og skiltning. Det kan handle om, hvordan vi færdes i byggeriet, hvor vi animeres til at tage ophold, rydde op, lave mad etc.
3. **AKTIVITET** – omhandler de elementer i de fysiske rammer, som påvirker vores aktiviteter. De sociale effekter er her typisk et resultat af de konkrete aktiviteter, som rummene og møbleringen giver mulighed for. Der kan i sagens natur være tale om alle tænkelige former for aktiviteter.

¹² Nicolai Carlberg og Helene Buchhave Lind, "Sociale mursten – seks eksempler på arkitektur, som gør en forskel for socialt udsatte", Rapport udarbejdet for Den A.P. Møllerske Støttefond og Realdania, 2017.

↓ *Den sociale effektprisme* (Carlberg 2017)

DEL 2: Byggeriet i sin helhed

- Den overordnede planløsning
- Et autismevenligt design
- Tværgående vurderingspunkter

Den overordnede planløsning

Sofiebo ligger i et villaområde lige i udkanten af Hareskoven. Bygningsmassens 1.500 etagemeter består af tre hovedlænger, som omkranser en stor kuperet have, som vender ud mod det fredede skovområde.

Enhederne

Overordnet set er Sofiebo inddelt i tre enheder, som danner ramme om børnenes og de unges nære hverdagsliv. Hver enhed indeholder 4-6 værelser med egen entré og badeværelse samt en fællesstue, som deles af de børn og unge, som bor i enheden. Udover enhederne er der to solistværelser, som ikke har en tilstødende fællesstue, men som til gengæld er lidt større end de øvrige værelser. Disse er tiltænkt to børn/unge med helt særlige behov for afskærmning. Én enhed er placeret på øvre plan, mens de to andre enheder samt de to solistværelser er placeret på nedre plan.

Aktivitetsrum og øvrige lokaler

Foruden enhederne og solistværelserne byder bygningen på en række aktivitetsrum, som står til rådighed for alle husets børn og unge. På øvre plan er der et træningskøkken samt et kreativt værksted, mens der på nedre plan er en stor aktivitetssal, et sanserum, et tekøkken og et fælles badeværelse (med badekar). Endelig har bygningen også et vaskeri, et produktionskøkken og en række møde- og administrationslokaler, som er forbeholdt medarbejderne.

↓ Luftfoto af bygningen.
Foto: CREO Arkitekter.

Plantegninger

Et autismevenligt design

Der er i udviklingen af Sofiebo arbejdet med at skabe et autismevenligt miljø, som i videst muligt omfang er tilpasset målgruppens behov.

Alle personer med autisme er forskellige, hvorfor der i designprocessen har været en særlig opmærksomhed på, at bygningen (værelserne, enhederne og fællesområder) skal kunne tilpasses forskellige personligheder, præferencer, interesser og behov. Målet er, at børnene og de unge tilbydes de bedst mulige forudsætninger for trivsel og selvstændige valg i hverdagen. For at opnå dette er det vigtigt, at børnene/de unge oplever tryghed, forudsigelighed og tydelighed i de fysiske rammer. Derudover har det stor betydning, at børnene/de unge kan finde ro og opnå stressreduktion i det nære miljø.

Afsnittene nedenfor giver en nærmere beskrivelse af, hvordan der er arbejdet med at skabe et autismevenligt bo-miljø på Sofiebo – med udgangspunkt i følgende fokuspunkter:

1. Trygge og hjemlige boenheder
2. Struktur og tydelighed
3. Sensorisk ro
4. En nær forbindelse til naturen
5. Et godt læringsmiljø

Jeg oplever personligt, at de [børn/unge], vi har her, vil gerne være her, og at de er glade for at være her. Jeg syntes vi efterhånden har fået ryddet frustrationerne hos de enkelte børn mere og mere væk.

Medarbejder (gåtur)

Når man kigger på adfærd i forhold til for f.eks. 'krads', så er der væsentligt færre 'kradsmærker' herude nu, end da vi flyttede herud. (...) Fordi der er meget mere luft her på Sofiebo.

Medarbejder (gåtur)

Hele idéen med, at der er så meget grønt omkring, det synes jeg er superfedt. Jeg er også vild med, at der kommer meget lys frem. Det føles som om, at man er en del af skoven. Det skal have rigtig meget ros.

Medarbejder (gåtur)

1. Trygge og hjemlige bo-enheder

Et hovedmål med byggeriet har været, at Sofiebo skal være et rart og trygt sted at være for børnene og de unge.¹³ Hjemmefølelsen har været et centralt fokus i denne sammenhæng.¹⁴

Til at underbygge hjemmefølelsen er der arbejdet med at bryde bygningen ned i nogle mindre og mere overskuelige enheder. Enhederne gør, at børnene/de unge har et mindre antal af andre personer, som de skal forholde sig til i deres nære privatsfære. Dermed sikres de bedste forudsætninger for forudsigelighed og genkendelighed i børnenes/de unges hverdag. Opdelingen i enheder opfylder samtidig et ønske om zoneinddelinger,¹⁵ i og med at der skabes en gradvis overgang fra fællesarealerne til stuerne og til den helt 'tilbagetrukne' bolig.¹⁶

For at undgå, at børnenes/de unges bo-områder bliver til gennemgangszo-ner for uvedkommende mennesketrafik, er enhederne placeret i yderkan-terne af bygningen. Dette skaber en større ro i hele bygningen og er også med til at mindske 'institutionsfølelsen', da medarbejderne kan komme til og fra arbejde uden at skulle gå igennem enhederne.

Også medarbejderne oplever gevinster ved, at bygningen er inddelt i mindre enheder. De fremhæver f.eks, at det på grund af den tætte afstand mellem fællesstuerne og værelserne er muligt at sidde med et barn i fællesstuen og samtidig holde 'et halvt øje' med et barn, der er inde på sit værelse:

Jeg kan godt have opsyn med et værelse, mens jeg er sammen med et andet barn [i stuen] (...) det fungerer rigtig godt, at man kan give nogen én til én-tid og stadig have et øre og et halvt øje på et andet barn.

Medarbejder (fokusgruppe)

¹³ Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl., "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 5.

¹⁴ CREO Arkitekter, "Botilbud Sofiebo", Projektbeskrivelse, set 15. december 2021, <https://www.creoarkitekter.dk/sofieskolen-fremtidens-botilbud-for-boern-og-unge-med-autisme/>.

¹⁵ For mere information om betydningen af zoneinddelinger i autismevenligt design, se: Magda Mostafa, "The Autism ASPECTSSTM Design Index", autism-archi, 2015, <https://www.autism.archi/aspectss>.

¹⁶ CREO Arkitekter, "Botilbud Sofiebo".

↓ Fællesstuen i blå enhed. Foto: Sofiebo.

Hvis du har overblikket, så kan du godt have et barn i fællesstuen og ét inde på værelset, som kan lave hver sin ting, men det kræver bare et stort overblik at kunne navigere rundt med børnene på den måde. Men det kan bestemt noget godt, fordi man er så tæt på. Jeg skal ikke hen på en gang og være gangvagt. Jeg har dem lige her. Så arbejdet med børnene bliver meget mere flydende – hvis du har overblikket.

Medarbejder (gåtur)

Medarbejderne sætter desuden pris på at kunne arbejde tæt sammen med andre medarbejdere i enhederne:

Det skaber noget mere hjemlig hygge, når man ligesom kan være to [medarbejdere] i samme rum og sidde og spise sammen, og når man kan hjælpe hinanden på tværs, så det bliver lidt mere fleksibelt. Det er også interessant at se, hvordan ens kollegaer arbejder, så man kan tage ved lære af det og se, hvordan de håndterer forskellige situationer.

Medarbejder (fokusgruppe)

← Foto: Sofiebo.

2. Struktur og tydelighed

En af grundidéerne i Sofiebos strukturerede pædagogik er, at 'rummet skal definere funktionen'. Det vil sige, at det skal være tydeligt, hvad idéen med de forskellige rum er for at fremme selvstændighed og klarhed for børnene og de unge.¹⁷ Derfor er rummene på Sofiebo som udgangspunkt enkelt og klart definerede (f.eks. 'mit værelse', stuer, aktivitetsrum og medarbejder-rum).

De rum, som indeholder bestemte fællesaktiviteter, er indrettet, så de tydeligt viser barnet, hvad der foregår her. Pædagogisk understøttes dette princip ved hjælp af visuelle kommunikationssystemer i form af skematavler med dagsprogrammer, kommunikations- og orienteringsoversigter, og tjekeind/tjekeud-stationer ved de enkelte rum, som er opsat overalt i bygningen.¹⁸

En medarbejder uddyber, hvordan hun oplever, at funktionsopdelingen og tydeligheden i det fysiske miljø opfattes af børnene:

Især sanserummet ved flere, præcis hvor er (...) og de ved også, præcis hvor der er mad. Så de fleste forstår tydeligt de funktioner, der er i rummet. Vi har også en pige, som løber rundt inde i aktivitetssalen, for at hun ikke løber på gangene og forstyrrer de andre. Det ved hun nemlig udmærket godt, at det er sådan, det fungerer. Vi har fået lavet nogle kendetegn på rummene, som har en gavnlig effekt på børnene og er genkendelige for dem.

Medarbejder (fokusgruppe)

¹⁷ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", 12.

¹⁸ Sofieskolen, 11.

↓ Farvede fodspor på gulvet i gangarealerne viser vejen til de forskellige enheder. Foto: Carlberg.

3. Sensorisk ro

De børn og unge, som bor på Sofiebo, har – kombineret med deres autisme – ofte sansemæssige forstyrrelser, hvilket betyder, at de kan have sværere ved at sortere i sanseindtryk og at filtrere unødvendige stimuli fra. Som resultat heraf kan de nemmere blive tvangsmæssigt fascineret af lys, skygger og mønstre. Derudover kan de have en tendens til at blive overstimuleret af lyd og støj og stresset af andres adfærd.¹⁹

¹⁹ Sofieskolen, 10.

Af denne grund er der taget særligt højde for lydisolering af vægge og lofter, ligesom der er anvendt materialer, der minimerer baggrundsstøj, ekko og efterklangslud:

Du kan høre det simpelthen med det materiale, der er brugt i byggeriet, at det dæmper lyden, så det er meget behageligere at komme ind og føre en samtale. Selvfølgelig hvis børnene står og råber og skrider, så er det ikke rart for nogen lige meget hvad, men hele lyd-niveauet er bedre, og det har noget at gøre med byggematerialerne, og det kan vi mærke. Det bliver også bemærket, når nogen udefra kommer ind. Så siger de 'hvor er her en dejlig ro'.

Medarbejder (fokusgruppe)

Én ting er, når vi har børn i affekt, så kan de smitte hinanden, men jeg synes der skal mere til at lave domino-effekten herude, og roen er der på en helt anden måde, og det gavner børnene, så de også forbliver i ro selv. Så det er ikke et stress-moment på samme måde for børnene.

Medarbejder (fokusgruppe)

↓ Foto: Sofiebo.

Med henblik på at skabe et autismevenligt visuelt udtryk er farvesætningen og lysforholdene i fællesarealerne nøje tilrettelagt sammen med en indretningsarkitekt og en lysspecialist. Nogle steder er der desuden ophængt særlige vægplader, som kan stimulere børnenes og de unges syns-, høre- og røresanser.

Derudover er der taget højde for at etablere integrerede muligheder for opbevaring i hele huset (så som depotrum og faste opbevaringsskabe), der gør det let at gemme ting væk, når de ikke er i brug, og derved minimere visuel støj. Markante skift i det visuelle miljø er ligeledes nedtonet så vidt muligt. Dette gælder f.eks. linjer og kontraster i gulvet samt ved overgange i materialer, riste og dørtrin.

← Sansestimulerende vægplader. Foto: Carlberg.

4. En nær forbindelse til naturen

Naturen har en dokumenteret gavnlig effekt på børn og unge med autisme,²⁰ hvorfor et centralt fokus i designprocessen har været at udnytte stedets markante naturkvaliteter og skabe en god forbindelse mellem bygningens indre, gårdhaven og det omgivende skovområde.

Den store have er designet med henblik på at trække lys og grønne kvaliteter ind i bygningens centrale dele.²¹ Selve bygningen er indrettet med mange store vinduespartier, som giver en åben udsigt til de naturskønne omgivelser. Vinduespartierne medvirker også til, at der kommer masser af naturligt lys ind i rummene, hvilket understøtter børnenes og de unges døgnrytme.²²

Ifølge medarbejderne opleves nærheden og udsigten til de naturskønne omgivelser som et stort plus:

At vi ligger ud til en skov og det grønne [skaber ro]. Der er ikke noget bedre end at møde ind, og så ser man snelandskabet her 1. december. Det giver jo også en arbejdsglæde, at vi ikke ligger i et tæt-trafikeret område, men at vi ligger i et roligt område.

Medarbejder (fokusgruppe)

Der er desuden lagt vægt på at anvende naturlige materialer i bygningens æstetiske udtryk. F.eks. er facaden beklædt med træ, og tagfladerne på nedre plan er belagt med stenurter, der skifter farve hen over året. Medarbejderne udtrykker stor begejstring for de grønne tagflader:

Tagene er så flotte, lækre og fede. Jeg er ovenpå meget og går og kigger ud på tagene. Jeg tror, det giver noget ro for børnene også.

Medarbejder (gåtur)

²⁰ Dongying Li m.fl., "Exposure to Nature for Children with Autism Spectrum Disorder: Benefits, Caveats, and Barriers", *Health & Place* 55 (2019): 71–79; David Blakesley, Mark Rickinson, og Justin Dillon, "Engaging Children on the Autistic Spectrum with the Natural Environment: Teacher Insight Study and Evidence Review" (Natural England, 2013).

²¹ CREO Arkitekter, "Botilbud Sofiebo".

²² Magda Mostafa, *The Autism Friendly University Design Guide* (Dublin City University, 2021), 64.

↓ Siddeniche i haven.
Foto: Carlberg.

5. Et godt læringsmiljø

Pædagogisk lægges der vægt på at stimulere fornuftige, sunde og positive rutiner og livsvaner i børnenes og de unges hverdag. For at give børnene bedst mulige betingelser for at udvikle selvhjulpethed og selvstændighed er der arbejdet med at skabe gode muligheder for at øve færdigheder indenfor madlavning, hygiejne og toiletbesøg – blandt andet ved, at børnene har eget badeværelse og adgang til køkkenfaciliteter. Derudover har der været fokus på at skabe indbydende rum og faciliteter til fysisk bevægelse, leg, kreative aktiviteter og sanselige oplevelser – ude såvel som inde.²³

²³ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", 8.

I forhold til disse faciliteter understreger medarbejderne især fordelene ved, at faciliteterne er tæt på og nemt tilgængelige:

Det er helt genialt, at vi har sanserummet, krea-rummet, tekøkkenet og træningskøkkenet. På den gamle bo-afdeling brugte vi faciliteterne på skolen, når skolen var lukket, men at have det her i huset gør det meget mere tilgængeligt.

Medarbejder (fokusgruppe)

At have tingene tæt på [er vigtigt], så man ikke behøver at skulle sprede sig over lange afstande. F.eks. er det tydeligt, at dem nedeunder bruger sanserummet mere end dem ovenpå. Og dem ovenpå bruger krea-rummet mere end dem nedeunder. Jo tættere tingene er på, desto mere bruger man dem.

Medarbejder (fokusgruppe)

↓ Tegneartikler i krearummet. Foto: Carlberg.

Mange af børnene er meget impuls-styrede. Hvis de skal gå fra ét punkt til et andet, jo længere vej, der er, desto flere indtryk kommer der indover.

Medarbejder (fokusgruppe)

Et tilbagevendende tema ved indretningen af Sofiebo har desuden været princippet om, at børnene skal kunne vælge fællesskabet til og fra efter behov.²⁴ Dette understøttes blandt andet ved, at børnene gradvist kan bevæge sig fra deres private zone inde på værelset og ud i nogle mere sociale rum (så som stuerne, gangarealerne mellem enhederne, aktivitetsrummene og haven). Her kan børnene indgå i forskellige slags fællesskaber i større eller mindre grupper. Derved har de mulighed for at øve sig i at omgås andre og få erfaring med, hvordan de kan indgå i konkrete relationer med andre børn/unge og med medarbejderne.²⁵

Børnene kan trække sig ind til sig selv, hvis de mærker, at de vil det. De børn og unge, som bor her, er nogen, som ofte foretrækker at trække sig tilbage. Men det er også vores yderste opgave at trække dem med indover også, så der skabes en balance mellem at gøre både det ene og det andet. I forhold til det synes jeg, at rummene er rigtig gode.

Medarbejder (fokusgruppe)

En af vores unge havde nærmest boet inde på sit værelse derhjemme i 12-13 år. Her på Sofiebo bor han i et af hjørneværelserne ud til en fællesstue. Den ene dag kom han måske fire meter ud i rummet, den næste dag var det seks meter, og lige pludselig kom han også helt ud på legepladsen, og hans mor kom og sagde, at han var så glad for at være her.

Medarbejder (gåtur)

²⁴ Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl., "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 5.

²⁵ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", 11.

← Skrivebord og skillevæg i en af fællesstuerne. Foto: Carlberg.

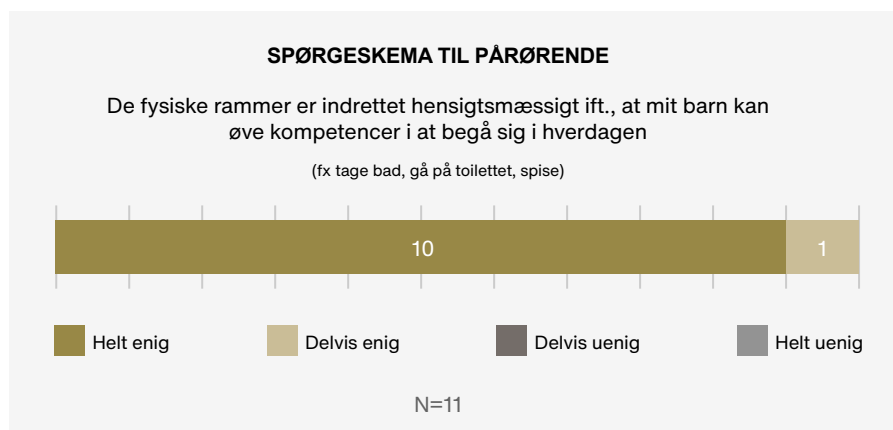
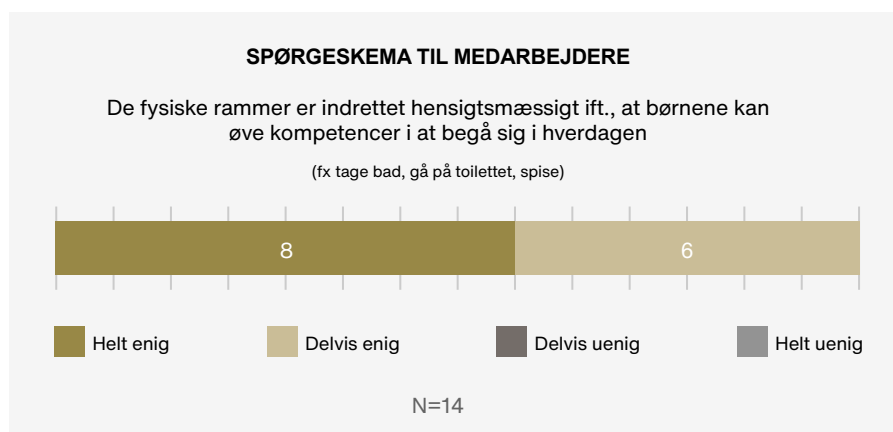
Tværgående vurderingspunkter

Selvom evalueringens hovedfokus har været på vurderingerne af de primære rumtyper på Sofiebo (som præsenteres i del 3), har vi gennem spørgeskemaundersøgelserne også undersøgt en række tværgående vurderingspunkter. Disse præsenteres nedenfor under følgende overskrifter: (1) læring og udvikling, (2) fleksibilitet, og (3) nærhed og opsyn.

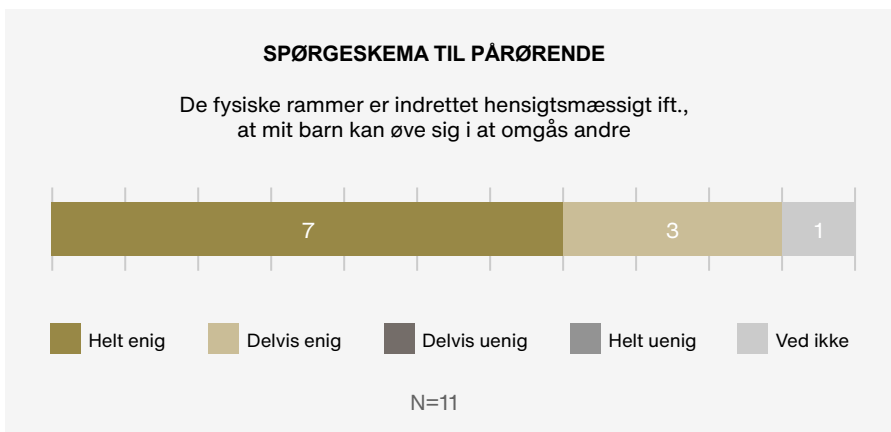
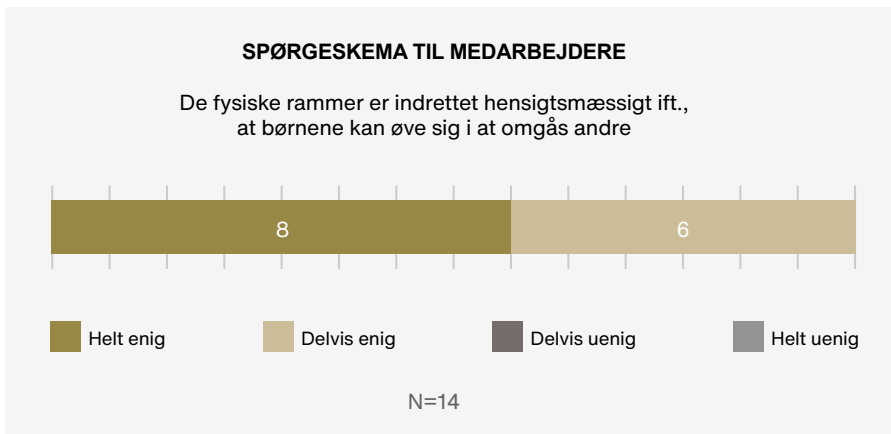
Læring og udvikling

Det er i høj grad de praktiske livsfærdigheder, der er i fokus på Sofiebo. Disse spænder fra at indarbejde en hensigtsmæssig døgnrytme til toiletvaner og træning i, hvordan man gebærder sig både med bekendte og i offentlige rum med fremmede.

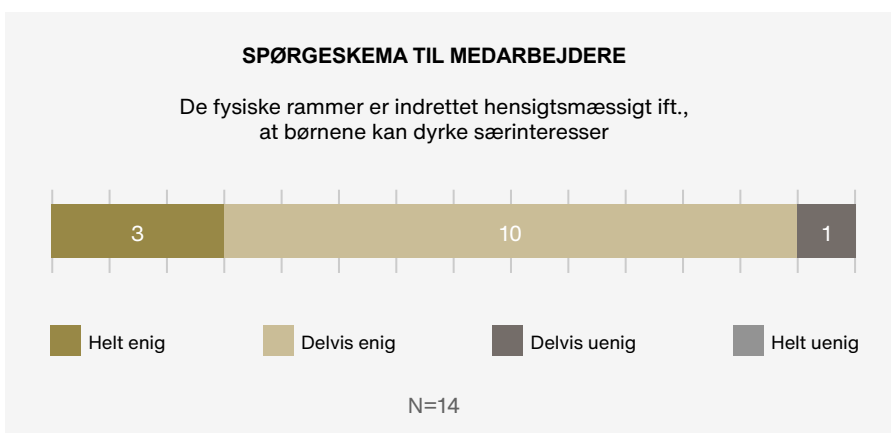
Alle adspurgte medarbejdere og pårørende er enten 'helt enige' eller 'delvis enige', at de fysiske rammer er indrettet hensigtsmæssigt i forhold til, at børnene kan øve kompetencer i at begå sig i hverdagen (så som at bruge toilettet, tage bad og spise):

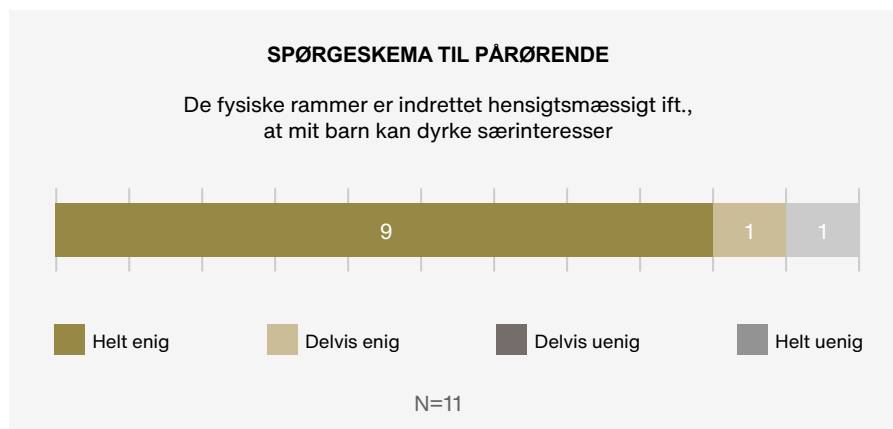

Både medarbejdere og de pårørende er derudover overvejende enige i, at de fysiske rammer er hensigtsmæssigt indrettet til, at børnene kan øve sig i at omgås andre:

Når det kommer til børnenes mulighed for at dyrke særinteresser, er der ligeledes bred enighed om, at de fysiske rammer er indrettet hensigtsmæssigt:

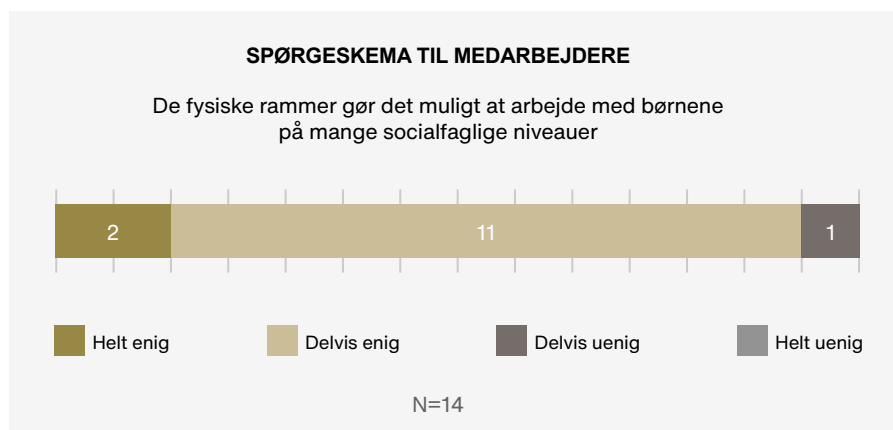

Den rumlige gennemgang giver flere konkrete eksempler på, hvorfor medarbejderne og de pårørende svarer, som de gør. F.eks. beskrives der i afsnittet om fællesstuerne, hvordan enhederne er indrettet med særligt henblik på at gøre det attraktivt for børnene/de unge at bevæge sig ud i fællesskabet, samtidig med at de har muligheden for at vælge fællesskabet fra og være helt private, når de har behov for det. Desuden opleves det som et stort plus, at børnene/de unge har deres egne badeværelser, da det er med til at understøtte selvstændighed og sunde rutiner i hverdagen. Sidst, men ikke mindst, tilbyder de fysiske rammer på Sofiebo gode muligheder for, at børnene/de unge kan dyrke særinteresser, stimulere sanserne og udfolde sig fysisk – på værelserne, i haven og i bygningens forskellige aktivitetsrum.

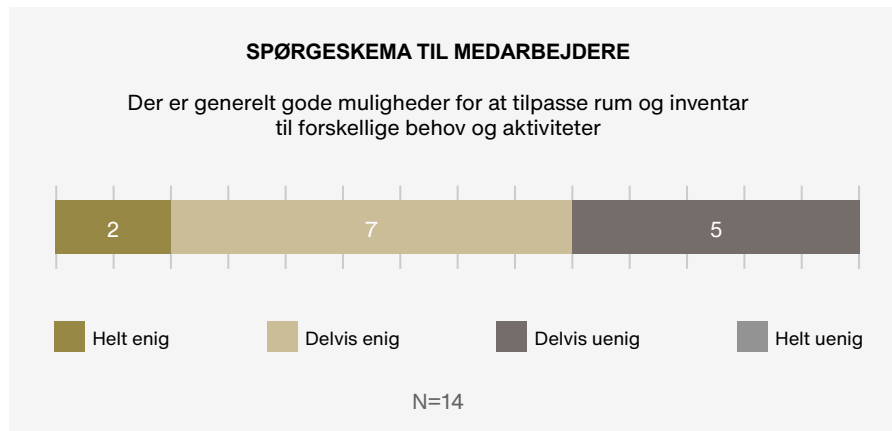
Fleksibilitet

De fysiske rammer på Sofiebo er udviklet med henblik på at kunne imødekomme mange forskellige behov samt at kunne tilpasses de individuelle børn og unge, som bor på Sofiebo på et givet tidspunkt.

13 ud af 14 medarbejdere er 'delvis enige' eller 'helt enige' i, at de fysiske rammer gør det muligt at arbejde med børnene på mange socialfaglige niveauer.

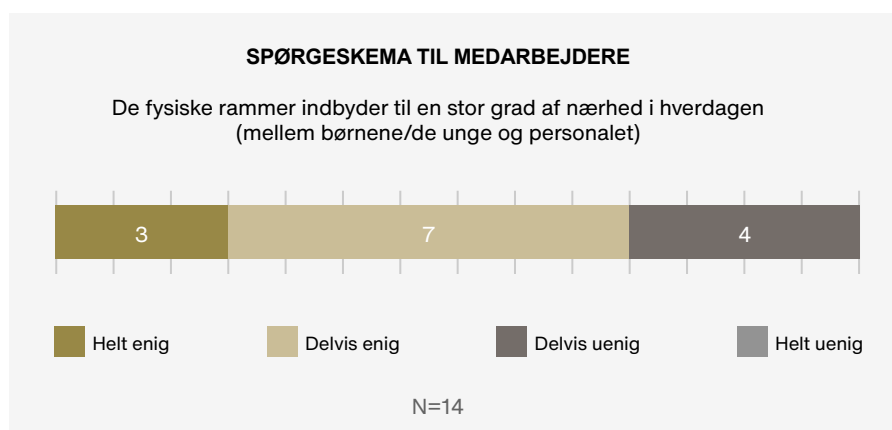
9 ud af 14 medarbejdere er desuden enten 'helt enige' eller 'delvis enige' i, at der generelt er gode muligheder for at tilpasse rum og inventar på Sofiebo til forskellige behov og aktiviteter:

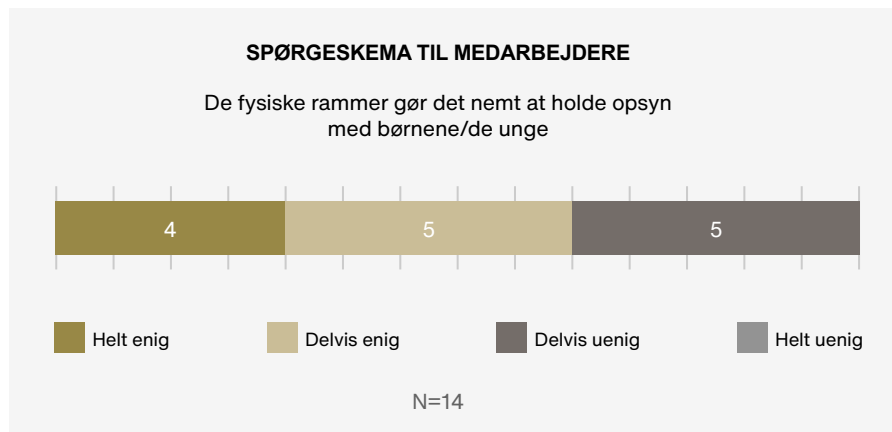

En faktor, som nævnes i denne sammenhæng, er, at der i højere grad visiteres 'solister' til Sofiebo, dvs. børn og unge med helt særlige behov for enerum og afskærmning. På evalueringstidspunktet boede der ifølge medarbejderne seks solister på Sofiebo. Da der kun er to deciderede solist-værelser, kan det være en udfordring at sikre den nødvendige afskærmning for de børn og unge, der efter medarbejdernes vurdering er solister, men som ikke kan bo på et solist-værelse. Det er dog lykkedes at tilpasse de øvrige værelser og enheder således, at også solister kan bo der.

Nærhed og opsyn

10 ud af 14 medarbejdere er enten 'helt enige' eller 'delvis enige' i, at de fysiske rammer indbyder til en stor grad af nærhed i hverdagen, mens 9 ud af 14 medarbejdere er enten 'helt enige' eller 'delvis enige' i, at de fysiske rammer gør det nemt at holde opsyn med børnene/de unge.

Blandt dem, som er 'delvis uenige' i disse udtalelser, er det især afstanden til køkkenet, som påpeges:

[Rammerne indbyder ikke til nærhed] hvis man er nødt til at hente vand eller andet fra køkkenet.

Medarbejder (spørgeskema)

I forhold til dette emne bemærker en af de pårørende, at det kan være et problem, at afstandene mellem de forskellige funktioner på Sofiebo er så relativt store:

Det kan muligvis være et problem, at afstandene er så relativt store, at der er behov for et stort antal personaler for at kunne overskue [børnene/de unge]. Ledelsens kontorer ligger temmelig afsides, hvilket giver en dårlig kontakt med dem i dagligdagen.

Pårørende (spørgeskema)

For at imødekomme disse udfordringer er der efter indflytning etableret et te-køkken på nedre plan, hvilket mindsker afstanden til køkkenfaciliteter for enhederne på nedre plan. Derudover er et af administrationskontorerne flyttet ned i en enhed på nedre plan, hvilket skaber en større nærhed mellem administrationen og hverdagen på gulvet.

DEL 3: Gennemgang af nøglerum

I denne del præsenteres vurderingerne af Sofiebos primære rumtyper:

- Fællesstuerne
- Værelserne
- Aktivitetsrum
- Øvrige lokaler og faciliteter
- Haven

Vurderingerne baserer sig på en sammenfatning af medarbejderes og pårørendes besvarelser på spørgeskemaer samt kvalitative data indsamlet via evalueringsgåture med medarbejderne.

For hver rumkategori behandles en række temaer, som afspejler de oprindelige målsætninger og intentioner med byggeriet.

Fællesstuerne

Hver af de tre enheder på Sofiebo er indrettet med en fællesstue. Fællesstuen er enhedens kerne og det rum, som børnene og de unge træder ud i, når de kommer ud fra deres værelser. Stuerne er indrettet med et sofaområde med fjernsyn og et bordområde til spisning og andre aktiviteter. Resten af inventaret varierer fra stue til stue. F.eks. kan der være planter, skriveborde, skærmvægge og lignende.

NEDSLAGSPUNKTER:

- **Bufferzone:** Idéen om at skabe en 'bufferzone' mellem værelserne og stuen ved hjælp af højskabene fungerer generelt godt, da skabene både skærmer og alligevel giver overblik.
- **Det sociale samspil:** Det sociale samspil i enhederne afhænger i vidt omfang af sammensætningen af børn/unge i enheden. Nogle trives bedre i de åbne stuer end andre.
- **Rum i rummet:** Det har været intentionen, at fællesstuerne skal kunne indrettes i forskellige zoner (sofaområde, spiseborde etc.) ved hjælp af f.eks. mobile rumdelere. På nuværende tidspunkt oplever nogle medarbejdere, at aktiviteterne i rummet visuelt og auditivt flyder for meget sammen. Der sættes derfor nu gang i et arbejde med at undersøge mulighederne for yderligere fleksibel underinddeling af fællesstuerne.
- **Indeklima:** Indeklimaet i fællesstuerne kritiseres af medarbejderne, især luftkvaliteten, temperaturen og de manglende muligheder for at kunne åbne vinduer (hvilket skyldes sikkerhedskrav).
- **Adgang til haven:** Adgang til haven betyder meget for helhedsoplevelsen af fællesstuen. Men nærheden er afgørende. Det fungerer godt på nedre plan, hvor der er direkte adgang til haven, mens de medarbejdere, der arbejder på øvre plan, oplever, at den manglende direkte adgang til haven kan have en negativ indvirkning på indeklimaet og børnenes trivsel.

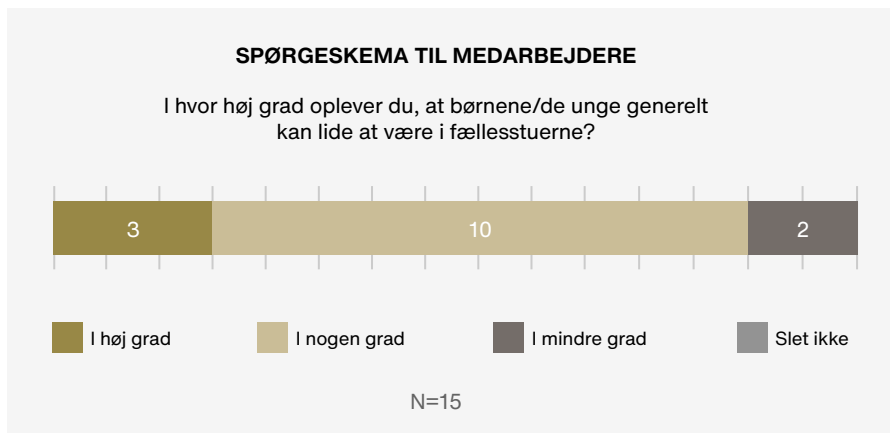
Helhedsindtryk

Der er lagt vægt på at indrette stuerne, så de føles hjemlige, trygge og indbydende for børnene og de unge. Da en del af børnene/de unge på Sofiebo ikke har verbalt sprog, kan det dog være svært at vide med sikkerhed, om de kan lide at være i stuen eller ikke. En pårørende udtrykker f.eks.:

Det er (...) svært at vurdere [om han kan lide at være i fællesstuen eller ikke], da han ikke tydeligt kan give udtryk herfor.

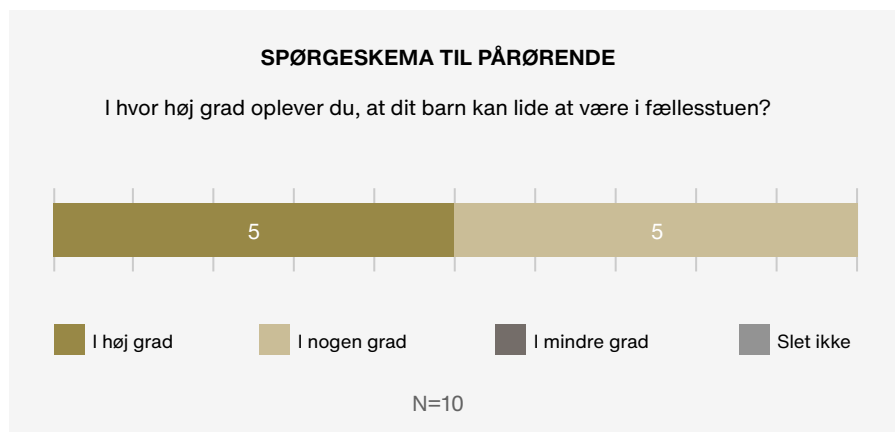
Pårørende (spørgeskema)

Generelt oplever hovedparten af medarbejdere og pårørende dog, at børnene/de unge enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' kan lide at være i fællesstuerne:

↓ En af fællesstuerne på nedre plan. Foto: Carlberg.

Autismevenlige fællesskaber

Definerende for indretningen af fællesstuerne har været intentionen om at give børnene og de unge mulighed for at vælge fællesskabet til og fra efter behov.²⁶ I visse tilfælde synes dette mål at være opnået. En medarbejder beretter f.eks. om et barn, for hvem det blev mere tiltrækkende at komme ud og blive en del af fællesskabet, efter at han flyttede til Sofiebo:

Vi havde et barn, som kun var inde på sit værelse. Han begyndte lige så stille at komme ud. Det der med, at værelserne var omkring fællesstuen, gjorde, at han kom mere ud fra sit værelse og socialiserede, fordi han kunne høre, at det var hyggeligt. Så den tiltænkte funktion, den er der.

Medarbejder (gåtur)

En anden medarbejder oplever ligeledes, at indretningen af fællesrummene er hensigtsmæssig i forhold til at give børnene mulighed for at indgå i fællesskabet på egne betingelser:

Jeg synes, at på værelserne er der fin nærhed og ro, fordi børnene kan trække sig og selv kan komme ud. Fordi fællesrummet er lige ved siden af, så kan børnene blive en del af det, hvis de har lyst til det. Så i den dur er det rigtig fint.

Medarbejder (gåtur)

Medarbejderne erkender dog også, at det sociale samspil i enhederne – og børnenes tilbøjelighed til at indgå i fællesskabet – afhænger meget af børnesammensætningerne.²⁷ Hvis der er børn, der ikke kan sammen, kan det skabe store udfordringer for hele enheden (og sommetider også påvirke stemningen i de andre enheder), hvorimod det kan have den modsatte effekt, hvis børnene/de unge finder godt ud af det med hinanden:²⁸

I starten var der totalt fællesskab mellem to af de unge i enheden ovenpå, og da fungerede det bedre, end det gør nu. Men det handler jo også om den målgruppe, vi har i hver enhed, og hvordan de kan med hinanden.

Medarbejder (gåtur)

Her er det en fordel, at børnene nemt kan gå ind på deres værelser, når de har behov for det:

²⁶ Den A.P. Møllerske Støttefond m.fl., "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 5.

²⁷ Børnene allokeres til enhederne – og derved fællesstuerne – efter pædagogernes vurdering. Sammensætningerne kan variere afhængigt af mange forskellige parametre. Alder er ikke nødvendigvis en afgørende faktor. Det vigtigste er, hvordan børnene passer sammen, da børnene meget nemt kan blive påvirket af andres adfærd. Derfor spiller hensyn til børnenes reaktionsmønstre en stor rolle for, hvordan de sættes sammen. Når der er ændring/udvikling i børnenes selvhjælps- og sociale kompetencer og/eller i deres psykiske velbefindende, kan det føre til flytning inden for enhederne.

²⁸ De henviser til idéen om 'affektsmitte', når de uddyber denne pointe. Læs mere her: <https://www.folkeskolen.dk/1708561/affektsmitte-og-sensitivitet>.

Min datter kan vist godt blive lidt træt af de andre børn og går så ind til sig selv.

Pårørende (spørgeskema)

Ifølge nogle medarbejdere ville fællesstuerne fungere bedre med en endnu mere opdelt indretning, som tilbød flere muligheder for at kunne opholde sig 'sammen, hver for sig'. De fremhæver især, at det er en ulempe, at spise- og sofaområderne ikke er mere adskilte:

Spisestue og tv er ikke opdelt, så det er nemt at blive distraheret for de unge

Medarbejder (spørgeskema)

Det er en del af visionen for huset, at fællesstuen skal kunne opdeles ved hjælp af mobile rumdelere. Dette er noget, som medarbejdere og ledelse fremadrettet vil arbejde mere målrettet med at afprøve i praksis.

← Spisebord i fællesstuen på øvre plan. Foto: Sofiebo.

'Bufferzone' mellem fællesstue og værelser

Forskning om autismevenligt design understreger vigtigheden af at skabe trinvis og forudsigelige miljøsift mellem steder med forskellige niveauer af sensorisk stimulus.²⁹ I stuerne på Sofiebo er der arbejdet med at opnå dette ved hjælp af høje skabsmoduler, som danner et afskærmet gangareal – eller en 'bufferzone' – mellem stuens 'kerne' og værelserne. 'Bufferzonen' har til formål at rumme børnenes tøven og behov for forudsigelighed, når de træder ud af værelset, således at de gradvist og i eget tempo kan bevæge sig ud i nogle mere sociale rum – i modsætning til, hvis de trådte direkte ud i et fællesskab. Ikke alle værelserne er afskærmet i lige høj grad af skabsmodulerne, hvilket gør det muligt at allokere børnene/de unge til værelser med forskellige grader af afskærmning, alt efter hvad deres individuelle behov er.

Udover at rumme børnenes/de unges behov for forudsigelighed, gør bufferzonerne det nemmere at lave aktiviteter i stuen uden at forstyrre dem, som er inde på værelset. De giver ligeledes mulighed for, at medarbejdere og børn/unge kan gå ind og ud af værelserne ('rundt om' stuen) uden at forstyrre det, som foregår i stuen:

Det er fint med opdelingen, som skabene skaber. Det gør, at nogen kan have aktiviteter bagved væggen, samtidig med at man så stadig kan være her, uden at det bliver for forstyrrende, når man kommer gående her flere gange frem og tilbage fra fjernsynet.

Medarbejder (gåtur)

²⁹ Se f.eks.: Mostafa, "The Autism ASPECTSSTM Design Index".

← En af 'bufferzonerne' mellem værelserne og fællesstuen. Foto: Carlberg.

← Skabsmodulerne i fællesstuen. Foto: Carlberg.

I nogle enheder har de endda fundet en måde at udnytte bufferzonerne til fysisk udfoldelse:

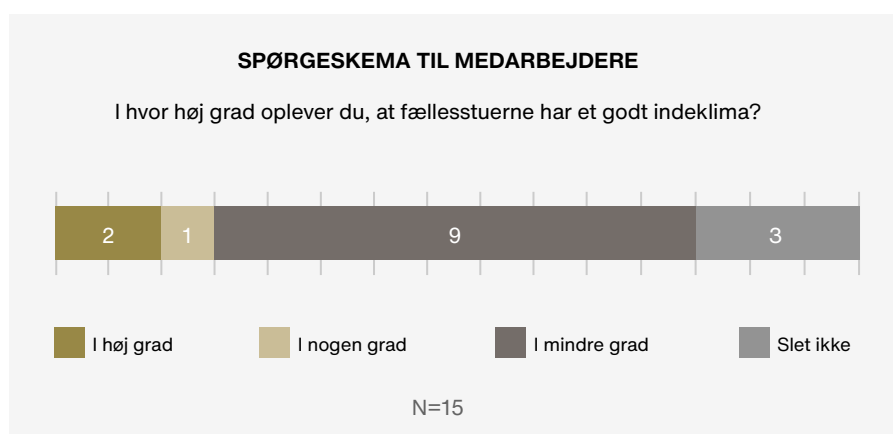
Vi udnytter faktisk arealerne [mellem fællesstuen og værelserne] til at sætte noget livskvalitet og bevægelse ind omkring børnene. De kører på løbehjul, eller de kan have rulleskøjter på. Og skabene gør, at det ikke nødvendigvis er så forstyrrende for de børn, der sidder og har en aktivitet inde i stuen. (...) Det ville du ikke kunne gøre på samme måde, hvis du ikke havde de skabe, for så ville det være meget forstyrrende, og barnet [inde i stuen] ville blive afledt for fuld skrue.

Medarbejder (fokusgruppe)

I forhold til selve skabene har der været udfordringer med, at enkelte børn/unge har tendens til at tage ting fra skabene. Derfor er der nu bestilt nogle skabslåse til hver enhed, som gør det muligt at aflåse udvalgte skabe.

En ulempe, at de ikke kan åbne vinduerne

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er der stor utilfredshed blandt medarbejderne med indeklimaet i fællesstuerne: 12 ud af 15 medarbejdere oplever, at fællesstuerne 'i mindre grad' eller 'slet ikke' har et godt indeklima.

Medarbejdernes manglende begejstring for indeklimaet skyldes hovedsageligt, at det ikke er muligt at åbne vinduerne. Dette er en nødvendig sikkerhedsforanstaltning, men kombineret med, at ventilationsanlægget kun udskifter luften – det har ikke en temperaturregulerende funktion – oplever medarbejderne store ulemper med de manglende muligheder for at kunne lufte ud:

Der mangler i den grad vinduer, der kan åbnes.

Medarbejder (spørgeskema)

Mens det kan blive meget varmt om sommeren, så er det omvendt om vinteren:

Om sommeren er der meget varmt, og om vinteren er der koldt.

Medarbejder (spørgeskema)

Forskel på ovenpå og nedenunder

Udfordringerne med indeklimaet gælder for alle stuerne, men de mærkes særlig meget i stuen ovenpå. Modsat stuerne nedenunder, som trods alt har en dør, der kan åbnes ud til haven, har stuen på øvre plan hverken døre eller vinduer, der kan åbnes:

Der er ikke nogen døre i vores fællesstue deroppe, som vi kan åbne, og det er simpelthen kogende deroppe om sommeren – for både børn og [medarbejdere].

Medarbejder (gåtur)

Den direkte udgang til haven opleves som en stor gevinst for dem, der opholder sig på nedre plan:

Det er dejligt, at der er store vinduer og en dør ud til haven. Det giver en åbenhed og frihedsfølelse – også for børnene, håber jeg.

Pårørende (spørgeskema)

Det er godt, at det er et lyst rum, og så det med, at der er udgang til haven.

Medarbejder (gåtur)

Derimod taler de medarbejdere, der fortrinsvis opholder sig i fællesstuen på øvre plan, om flere ulemper ved den manglende direkte adgang til haven – ikke kun i forhold til indeklimaet, men også i forhold til de aktiviteter, som foregår i haven:

Det, at vi mangler den der naturlige udgang til haven, betyder jo, at vores børn ikke kommer i haven. Børnene på 1. sal går ikke udenfor af sig selv, selvom de godt kan, fordi de skal en kæmpe omvej igennem bygningen for at kunne det.

Medarbejder (gåtur)

Vi havde altså nogle børn fra det gamle sted, som var udenfor næsten hele tiden. De er altså næsten ikke udenfor nu. Det, synes jeg, er ærgerligt, for vi har nogle 'skærm drenge' deroppe, som ville have rigtig godt af at kunne komme ud en gang imellem.

Medarbejder (gåtur)

Den der sommerhygge og efter- og formiddagshygge, hvor man kan sidde udenfor og spise aftensmad, som de gør nede i de andre enheder, den mangler vi oppe på første sal.

Medarbejder (gåtur)

Jeg tror, hvis der havde været en trappe direkte ned til haven heroppefra, så ville det gøre en forskel. Så tror jeg, haven ville blive brugt mere.

Medarbejder (fokusgruppe)

Medarbejderne ovenpå nævner desuden, at de tit er nødt til at trække gardinerne for i sommermånederne for at undgå overophedning af rummet:

Vi får ikke lys udefra, når solen skinner, fordi vi er nødt til at køre markiserne ned, og så er det bare mørkt deroppe. Det er et sydvendt hus, så solen står jo ind hele eftermiddagen og aftenen, men vi bliver simpelthen nødt til at have markisen nede.

Medarbejder (gåtur)

← Semi-transparente rullegardiner i fællesstuen på øvre plan. Foto: Carlberg.

PROFIL-BESKRIVELSE

Barn på 9 år

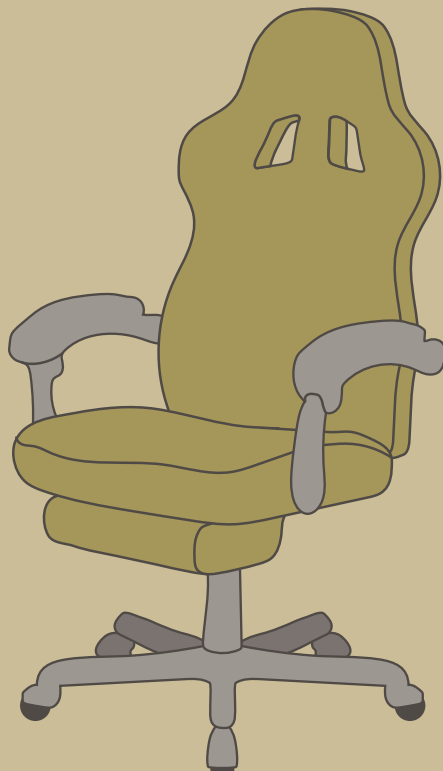
Søren er 9 år gammel og har boet på Sofiebo i næsten et år.

Søren elsker spil og konkurrencer. Særligt at spille computer. Han har fået en gamerstol af Sofiebo, som han er rigtig glad for. Han kan også godt lide at se iPad på sit værelse. Han tilbringer det meste af tiden på sit værelse og nogle gange også i haven.

De fysiske rammer kan ikke altid give Søren den ro, han har brug for. Han synes ikke om, at han ofte kan høre de andre børn/unge larme, og han lukker derfor tit sin dør ud til fællesstuen. Han får også nogle gange besøg af nogle af de andre børn/unge imod sin vilje. Det kan han ikke så godt lide.

Dog har Søren haft besøg af en af de andre drenge et par gange, fordi de begge godt kan lide at spille computer. Han byggede på et tidspunkt noget med legoklodser i fællesstuen, og mange af de andre børn/unge kom og kiggede på. Søren kan også godt lide, når de spiller banko eller andre lege, hvor man skal lede efter noget. Derfor er Søren med i fællesaktiviteter, når det er noget, som passer til hans interesser, og når han kan overskue samværet med de andre.

Fredage og weekender er de tidspunkter, hvor Søren er mest ude i fællesstuen, fordi der så er færre mennesker.

Værelserne

Der er i alt 18 værelser på Sofiebo – to solistværelser og 16 værelser fordelt mellem de øvrige tre enheder. Værelset er som udgangspunkt de enkelte børns/unges eget domæne: Her skal de kunne lukke en dør, holde forstyrrende andre ude, være for sig selv og kunne have venner eller familie på besøg. Samtidig har medarbejderne både ret og pligt til at blande sig og stille krav til, at de passer deres værelse, går i seng til tiden og opretholder en god hygiejne. Medarbejderne skal også kunne holde opsyn med, hvad børnene/de unge laver sammen med deres venner, hvad de ser på YouTube, hvad de bestiller på nettet og så videre – givetvis på samme måde som man oplever det i den private familie.³⁰

Børnene/de unge kan for en stor del indrette værelset efter egne præferencer og interesser – med møbler, ting og udsmykning, som de selv har valgt, eller som deres pårørende eller pædagogiske kontaktperson har hjulpet med at vælge. Inde på værelserne har de overblik over deres dagligdag, deres rutiner og særlige 'mærkedage' ved hjælp af visualiserede systemer, som de selv kan holde styr på.³¹

NEDSLAGSPUNKTER:

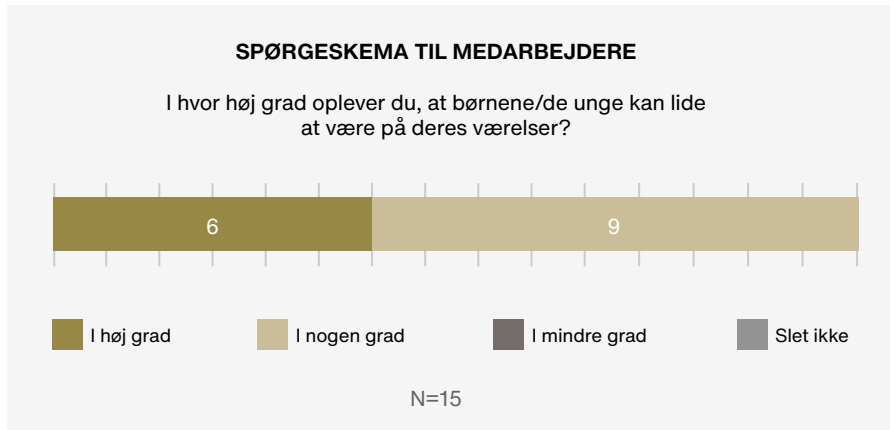
- **En tryk zone:** Værelserne omtales i høj grad som børnenes/de unges trykke zone og som et sted, hvor børnene/de unge kan lide at være.
- **Personligt præg:** Der er overvejende tilfredshed blandt medarbejdere og pårørende med muligheden for at kunne tilpasse værelserne til børnenes/de unges behov og præferencer.
- **Savner at kunne hænge ting ned fra loftet:** Både medarbejdere og pårørende savner muligheden for at kunne hænge ting ned fra loftet, da møbler så som hængekøjer og gyngestole kan være til stor gavn for de børn/unge, som bor på Sofiebo.
- **Manglende mørklægning:** Det er til gene for visse børn/unge, at mørklægningsgardinerne ikke mørklægger rummet helt. Der arbejdes på at finde en løsning.
- **Utilstrækkelig lydisolering:** Selvom der er gjort meget ud af at lydisolere værelserne, så rapporterer medarbejderne, at lyd siver igennem ved dørkarmen.
- **Dårligt indeklima:** Både medarbejdere og pårørende klager over dårlig luftkvalitet og ringe muligheder for at lufte ud inde på værelserne.
- **Solistværelserne:** Der sættes stor pris på de rumlige kvaliteter i solistværelserne, men det er et svært område at få til at fungere helt optimalt. Der er især dilemmaer i forhold til børnenes/de unges behov for afskærmning og ro i forhold til medarbejdernes behov for tryk i arbejdet.
- **Badeværelserne:** Der er stor tilfredshed med, at børnene har deres egne badeværelser. Dog skaber det gener, at gulvet hælder forkert i forhold til afløb. Efter indflytning har det været nødvendigt at vende badeværelsesdørenes retning for at understøtte medarbejdernes sikkerhed.

³⁰ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", 7.

³¹ Sofieskolen, 14.

Helhedsindtryk

Samtlige medarbejdere og pårørende har svaret enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' på spørgsmålet om, i hvor høj grad de oplever, at børnene og de unge kan lide at være på deres værelse.

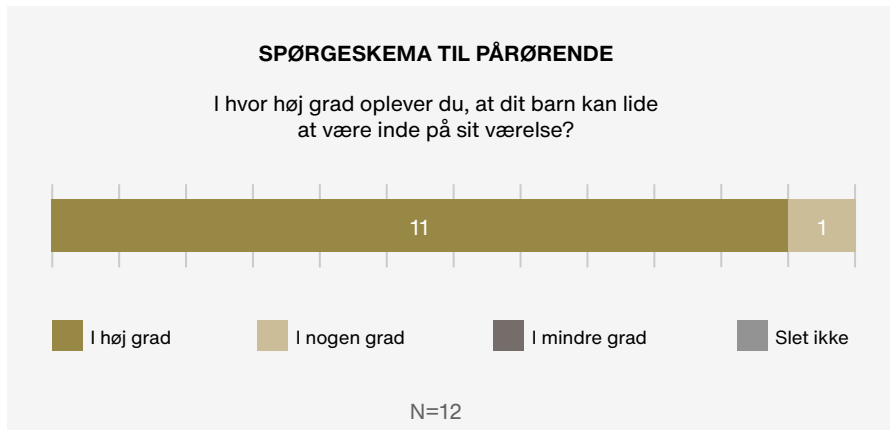
En medarbejder uddyber, at vedkommende oplever værelset som værende børnenes trygge zone:

[Jeg] oplever, at [børnene og de unge] synes, det er deres trygge sted. De har ting, der gør det hjemligt, og på den måde kan de godt lide at være der.

Medarbejder (spørgeskema)

↓ Værelse med udsigt til haven. Foto: Sofiebo.

De pårørende oplever ligeledes, at børnene/de unge kan lide at være inde på værelset:

32 Sofieskolen, 7.

Når værelset er indrettet med de rigtige møbler, TV, lys mv., så vil min søn gerne sidde der og holde sine pauser.

Pårørende (spørgeskema)

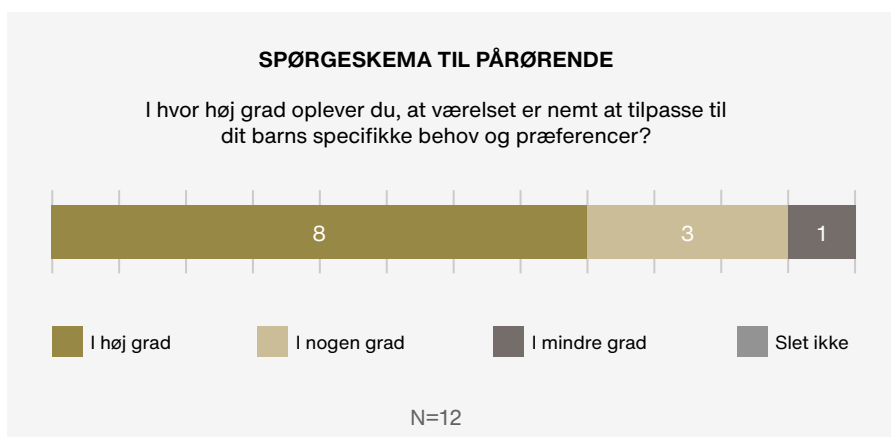
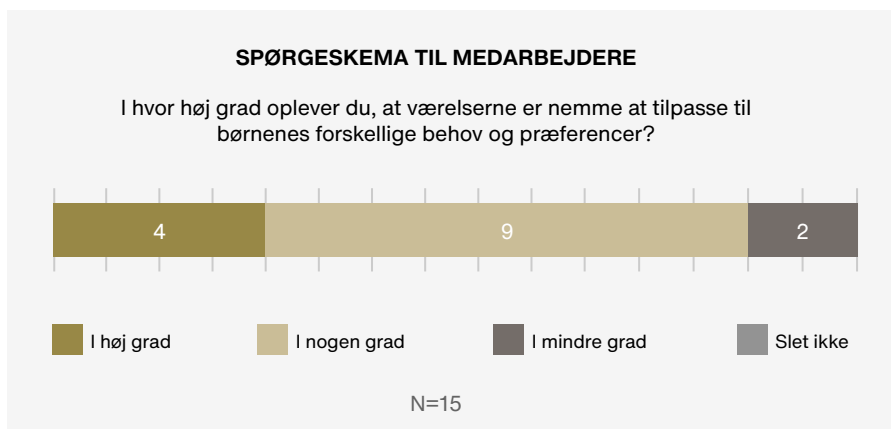
Dette kan være svært at vurdere, da min søn ikke kan give tydeligt udtryk herfor, men på baggrund af hans gode trivsel vurderer jeg således.

Pårørende (spørgeskema)

Indretning og personligt præg

Værelserne på Sofiebo har en størrelse på 18 kvm. Flexibilitet og muligheden for at sætte et personligt præg på rummet har været vigtige hensyn ved indretningen af værelserne. Flexibilitet skal her forstås på flere måder: dels en individuel tilpasning af dagligdagens struktur i barnets eget værelse (ved hjælp af skemaer, tavler, kalendere, plakater og så videre), dels den enkeltes foretrukne udsmykning (hvad enten det er fuldstændig neutrale vægge eller 'særegne' opfindelser, et akvarium, billeder af idoler eller familie billeder), og dels den enkeltes foretrukne øvrige indretning eller møblering (f.eks. afsondret soveområde). Der skal være plads til særinteresser og personligt præg, og det skal kunne ændres, uden at der skal installeres nye vægge, eller at eksisterende vægge skal rives ned.³²

Ifølge spørgeskemaundersøgelserne er der generelt tilfredshed blandt medarbejdere og pårørende, når det gælder mulighederne for at tilpasse værelserne til børnenes forskellige behov og præferencer. 13 ud af 15 medarbejdere har svaret enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' til dette spørgsmål, mens antallet for pårørende er 11 ud af 12 respondenter.

Den positive oplevelse af muligheden for at kunne tilpasse værelserne bekræftes også i udtalelser fra gåturene og i kommentarfelterne til spørgeskemaerne:

I bund og grund minder det meget om et børneværelse i et normalt parcelhus.

Medarbejder (gåtur)

Det er store værelser med plads til børnenes og de unges ting og interesser

Medarbejder (spørgeskema)

Der er en rigtig god størrelse på værelserne. Og i forhold til at få besøg kan man jo godt smække en madras op, eller en drømmeseng. Altså andre vil jo godt kunne overnatte her.

Medarbejder (gåtur)

Det er op til én selv at fylde 'hyggen' ind i form af møbler, tæpper mv. Men selve rummet er fint nok.

Pårørende (spørgeskema)

Alle værelserne er indrettet med en vinduesniche, som kan bruges til ophold eller opbevaring af f.eks. et yndlingslegetøj. Både medarbejdere og pårørende udtrykker stor tilfredshed med vinduesnichen.

Dog påpeges det af både medarbejdere og pårørende, at de ikke må hænge møbler ned fra loftet. Af byggetekniske årsager er det ikke tilladt at hænge noget ned fra loftet noget sted på Sofiebo. Særligt på værelserne kunne det ifølge de pårørende være til gavn for børnene/de unge, hvis man kunne hænge f.eks. en hængekøje eller sansegynge ned fra loftet:

Det ville være utrolig rart med et loft, der kunne tåle, at der blev hængt en 'gyngestol' op. Det er umuligt at få lov til at sætte noget op i loftet, som det er nu. Det er vigtigt for et barn med sansemotoriske udfordringer.

Pårørende (spørgeskema)

Desuden har det vist sig udfordrende at mørklægge værelserne helt, når børnene skal sove, da lyset kommer ind via sprækkerne i siderne af mørklægningsgardinerne. Det er til betydelig gene for enkelte børn/unge, som kan finde det nødvendigt selv at dække sprækkerne med plastikposer eller lignende.

Jeg synes godt, at der kunne være mørklægningsgardiner på ydersiden af hvert vindue og dør, så der var mulighed for at mørklægge værelserne helt for at lette på søvnen.

Pårørende (spørgeskema)

Det er nu planlagt at indkøbe gardiner, der kan mørklægge rummet helt, til de børn og unge, der er særligt udfordrede af lyset.

← Legeområde inde på et af værelserne. Foto: Carlberg.

Lyd siver igennem dørkarmen

For at skabe den nødvendige ro på værelset har lydforholdene været et vigtigt fokuspunkt. Men selvom der er gjort ekstra ud af lydisoleringen på Sofiebo, så påpeges det af flere medarbejdere, at lydisoleringen omkring dørene til værelserne ikke er tilstrækkelig:

Vi har en gamer ovenpå, og når han spiller computer, så kan hele enheden deroppe høre det. Man kan ikke høre det på tværs af etagerne (...) men på gangen, hvor drengen er, kan man høre det igennem døren.

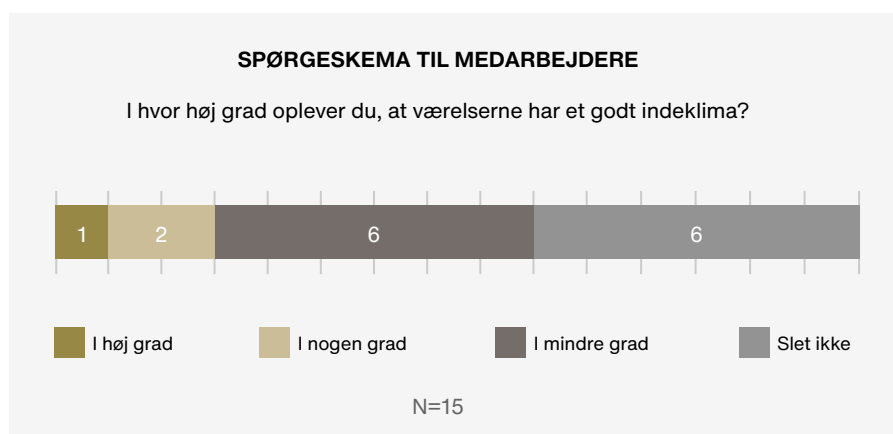
Medarbejder (gåtur)

Det larmer enormt meget ind under døren. Det er fint nok fra værelse til værelse med lyden og akustikken og så videre, men det er, som om lyden siver igennem karmen hele vejen rundt om døren.

Medarbejder (gåtur)

Manglende muligheder for at lufte ud

Der er generelt lav tilfredshed med indeklimaet i værelserne. Blandt medarbejderne angiver 12 ud af 15, at værelserne 'i mindre grad' eller 'slet ikke' har et godt indeklima.

Ligesom med fællesstuerne synes hovedproblematikken at være manglende muligheder for at kunne lufte ud, hvilket gør det svært at sikre en god luftkvalitet og en behagelig rumtemperatur:

Der er ikke mulighed for at lufte ud på værelserne, så de kan godt virke og lugte indelukkede.

Medarbejder (spørgeskema)

Dette gælder især ovenpå, hvor værelserne ikke har altandøre ud til haven. Af sikkerhedsmæssige årsager er der i disse værelser kun et lille vindue over døren, som de må åbne:

Det er svært at lufte ordentligt ud, når der kun er et lille vindue, der kan åbnes (...) Selvom huset selv lufter ud, er det rart med frisk luft.

Medarbejder (spørgeskema)

En medarbejder forklarer, at det lille vindue er svært at nå og besværligt at åbne:

33 Sofieskolen, 11.

Der er kun en lille 'lem', man kan åbne (...) Den er svær at nå og besværlig at åbne.

Medarbejder (spørgeskema)

Solistværelserne

På Sofiebo er der to solistværelser, som er beregnet til børn eller unge, som hver på deres måde har helt særlige behov for enerum og afskærmning. Afskærmning går her ud på både at skærme de øvrige børn/unge mod grænseoverskridende adfærd fra solistens side, og/eller at solisten bliver så påvirket af andres adfærd, at han/hun må have mulighed for afskærmning af særlig tydelig karakter, f.eks. aflåste døre ud til gangarealerne.³³ Solistværelserne er ikke tilknyttet en fællesstue. Til gengæld er de enkelte solistværelser større end de øvrige værelser, således at der er bedre plads til at indrette dem med eget sofaområde, aktivitetsområde eller lignende. Desuden har disse værelser adgang til egen indhegnet have.

Selvom medarbejderne stort set er enige om, at solistværelserne er rummelige, indbydende og velegnede til solisternes behov, så er der særlige udfordringer i at indrette solistområdet på den helt rigtige måde. Det er især svært at finde en god balance mellem børnenes/de unges behov for at være afskærmet fra de øvrige mennesker og aktiviteter i bygningen på den ene side og medarbejdernes behov for tryk på den anden. Nogle medarbejdere giver udtryk for, at de føler sig afskåret fra resten af bygningen, når de arbejder i solistområdet:

For solisterne er det superfint, at de er afskærmede og kan få den ro, de har brug for. For personalet kan det være svært, da man også er meget afskærmet, hvis man skal bruge hjælp.

Medarbejder (spørgeskema)

Det er både godt og dårligt [at det ligger så afsides] – det er svært at få hjælp, men på de gode dage, hvor [solisterne] har brug for ro, så er det skidegodt.

Medarbejder (gååtur)

Her mener personalet, at det ville være bedre, hvis solistområdet var bedre forbundet med den øvrige bygning, f.eks. ved hjælp af et kontor mellem solistgangen og hovedgangen – hvorfra personalet kunne holde opsyn med solistværelserne og samtidig være i nærheden af de øvrige mennesker og aktiviteter i huset:

Det havde været bedre, hvis enhederne var forbundet cirkulært. Så ville det være nemmere af have styr på alle. Det kunne også give mulighed for mere fleksibilitet.

Medarbejder (gååtur)

Børnenes/de unges private badeværelser

Alle værelser på Sofiebo er indrettet med eget badeværelse, hvilket medarbejderne oplever som en stor gevinst sammenlignet med de tidligere boafdelinger:

Det er jo helt fantastisk, at alle har fået eget bad og toilet. Det var vi jo ikke vant til ude på [den tidligere boafdeling].

Medarbejder (gåtur)

Jeg kommer fra [en af de tidligere bo-afdelinger]. Der var der en lang gang, og de havde hver sit toilet, men skulle deles om tre brusenicher ved siden af hinanden. Det er en stor ændring. Det er meget bedre, at de har deres eget bad og toilet.

Medarbejder (fokusgruppe)

De fremhæver især, at de private badeværelser gør det nemmere at tilpasse den pædagogiske støtte til de enkelte børn/unge:

Det er altså en fornøjelse at kunne hjælpe dem ordentligt, i stedet for at du skal stå sammen med tre-fire andre [børn/unge] ude på samme badeværelse, eller at der er råben og skrigen. Nu kan man virkelig fordybe sig og måske gøre det endnu mere tilpasset til deres forskellige behov.

Medarbejder (gåtur)

Hvis de ønsker et bad, så kan de bede om det. Det er nemmere at gå hen og tænde for bruseren, f.eks. Så på den måde, så kan vi meget bedre imødekomme barnets behov.

Medarbejder (fokusgruppe)

Ikke desto mindre kan det kræve mere opsyn, når børnene skal forvalte at have et badeværelse for sig selv:

Nogle af dem kan godt lide rigtig varme bade. Så skal man lige [holde øje med], at de kun får bad i fem minutter.

Medarbejder (gåtur)

← Alle værelserne er indrettet med eget badeværelse. Foto: Carlberg.

Selvom der er stor tilfredshed med, at børnene og de unge har deres egne badeværelser, så udtrykkes der kritik af nogle aspekter af rummets udformning. Et tilbagevendende ankepunkt er manglende hensyn til medarbejderens sikkerhed, når de er med børnene/de unge på badeværelset. Her er det især placeringen af toilettet og dørretningen, der bemærkes af pårørende og medarbejderne:

Mit barn kan blive udadreagerende. Det kan være svært for personalet at være helt inde i rummet, når de skal hjælpe med toiletbesøg. Hvis toilettet var tættere på døren, ville det være mere hensigtsmæssigt i mit tilfælde. Så kunne personalet stå i døren og komme hurtigere ud, hvis der skulle være fysiske udfald under hjælpen.

Pårørende (spørgeskema)

Det er i badeværelset, at vi er allertættest på børnene, og det er tit dér, at 'kradssituationer'³⁴ opstår. Samtidig kan det være svært at komme væk derfra. Vi står fanget mellem toilettet, døren og badet.

Medarbejder (gåtur)

Sikkerhedsfølelsen er dog forbedret en del, efter at dørene til badeværelserne er blevet vendt om, således at de er udadgående:

Nu er dørene blevet vendt, sådan at de går ud i værelset, i stedet for at de går ind i badeværelset. Så nu kan du have døren åben, imens du er inde i badeværelset.

Medarbejder (gåtur)

Et andet tilbagevendende klagepunkt er udformningen af badeværelsesgulvene, som ifølge både medarbejdere og pårørende hælder forkert i forhold til afløbet. Dette nævnes adskillige gange, f.eks.:

Gulvet hælder forkert, vandet løber den forkerte vej, og så bliver pædagogerne eller hjælperne ofte våde. Badegardinerne kan heller ikke blive længere, for så falder man i dem, og man kan heller ikke have en kant på gulvet, for så falder man over den. Så den manglende hældning er noget rigtig møg.

Medarbejder (gåtur)

Badeværelset er lidt upraktisk i forhold til afløb fra bruseniche og retning på døren.

Pårørende (spørgeskema)

Ligesom i fællesstuerne og værelserne nævner medarbejderne desuden, at der er ringe muligheder for at lufte ud, hvilket ifølge dem forårsager fugt og dårlig luftkvalitet på badeværelserne:

På badeværelserne opleves ingen ventilation. Det skaber fugt, og samtlige badeværelsesmøbler er mærket af dette.

Medarbejder (spørgeskema)

³⁴ Når medarbejderne taler om 'krads', refererer de til episoder med vold og/eller grænseoverskridende adfærd (krads, skub, niv, hiv i hår, slag), som kan forekomme fra nogle børn og unge.

PROFIL-BESKRIVELSE

Ung på 13 år

Poul er 13 år gammel og har boet på Sofiebo, siden bygningen blev taget i brug. Poul boede før på Granvej (Sofieskolens tidligere boafdeling). Poul er ifølge medarbejderne på Sofiebo solist, men bor alligevel i en enhed sammen med andre.

Personalet beskriver Poul som 'Sofiebos lille pedel'. Han kan godt lide at bygge ting og skille dem ad, eksempelvis radioer og togbaner, og derudover er han glad for at hjælpe til med praktiske opgaver, så som at bære affald ud. Når vi taler om sanserummet, nævner Poul med det samme boblerøret, som han godt kan lide. Han hjalp med at fylde røret op med vand og mindes, hvor mange gange man skulle gå frem og tilbage for at få det fyldt op. Da der blev holdt jubilæum på Sofieskolen, hjalp Poul også med at sætte hoppeborgen op, men han var kun med til selve jubilæumsfesten i et kvarter, da han ikke bryder sig om aktiviteter med mange mennesker.

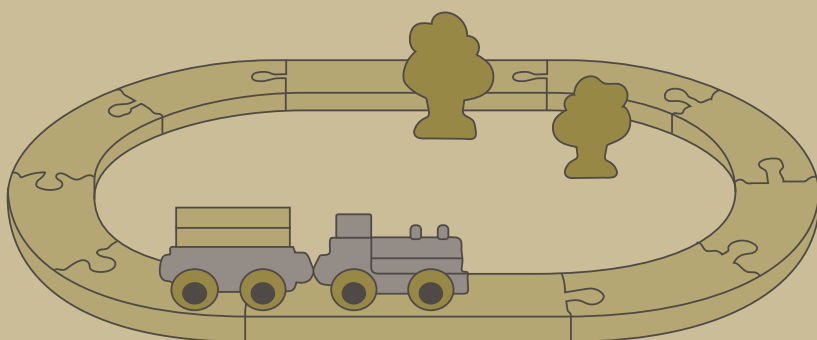
Poul er meget interesseret i tog, især veterantog, og har mange blade om lokomotiver på sit værelse. Han kan godt lide at bygge togbaner og har en stor togbane på sin legemåtte på værelset. Derudover elsker han lyde fra gammeldags tog, f.eks. lyden på et damplokomotiv, når det kører på jernbanen.

Poul har en særlig sensibilitet over for lyde og larm. Nogle lyde kan han godt lide, f.eks. fra lokomotiver og kirkeklokker, mens andre lyde opleves som meget voldsomme og indgribende. En lyd, som Poul virkelig ikke kan lide, er lyden af brandalarmen. Poul fortæller, at brandalarmen er gået af fire gange, mens han har været hjemme. Hver gang, det er sket, har det været meget stressende for Poul, fordi lyden har været ubehagelig, og fordi de alle skulle ud på parkeringspladsen, indtil brandvæsenet kom.

På Sofiebo er Poul mest sammen med medarbejderne og bruger det meste af tiden på sit værelse. Poul bryder sig ikke særlig meget om at være i fællesstuen, da der er flere ting derude, som kan irritere ham, og som han derfor kan komme til at ødelægge. F.eks. er han kommet til at ødelægge fjernsynet to gange, fordi han blev irriteret af lyden, da de andre så fjernsyn.

Poul er til gengæld glad for sit værelse. Han kan godt lide sit bord, hvor han spiser sine måltider og kan sidde og bygge ting, samt sin lænestol, hvor han sidder, når han skal se fjernsyn. Pouls TV er overdækket med en gennemsigtig plastikkasse, så han ikke slår det i stykker, hvis han bliver irriteret. En del af Pouls legetøj bliver opbevaret inde i et mødelokale ved siden af hans værelse, da det er mere overskueligt for ham, hvis han kun har nogle få ting inde på værelset ad gangen.

Pouls værelse har direkte adgang til haven. Når Poul er derude, kan han bedst lide at være i sandkassen eller boldburet.

Aktivitetsrum

For at skabe god plads til hobbyer og kreativ udfoldelse på Sofiebo er bygningen indrettet med en række aktivitetsrum, herunder en aktivitetssal, et træningskøkken, et sanserum og et kreativt værksted. Med henblik på at skabe et tydeligt miljøskift og indikere for børnene/de unge, at her er der noget, man 'går til', ligger disse lokaler adskilt fra enhederne.³⁵

Ved indflytning var træningskøkkenet placeret på øvre plan ved siden af produktionskøkkenet, mens den store aktivitetssal, sanserummet og det kreative værksted var placeret på nedre plan. Efter indflytning har ledelsen dog valgt at flytte det kreative værksted op i et lokale i administrationsområdet, da der var behov for et køkken tættere på enhederne på nedre plan.

I dette kapitel behandles også børnenes fælles badeværelse, hvor børnene kan tage karbad.

NEDSLAGSPUNKTER:

- **Aktivitetssalen:** Aktivitetssalen fungerer godt i forhold til de tiltænkte aktiviteter, men bedre depotplads kunne have gjort det lettere at møblere om og skifte mellem forskellige aktiviteter. Glaspartierne mellem aktivitetssalen og gangen skaber indimellem forstyrrende ind- og udgik. Der arbejdes på at finde en løsning med delvis afskærmning.
- **Sanserummet:** Sanserummet er veludstyret, men ville ifølge medarbejderne fungere endnu bedre, hvis det var større og opbevaringsmuligheder var tænkt med i indretningen.
- **Træningskøkkenet:** Det er en ulempe, at træningskøkkenet ligger så afsides fra beboelseszonerne. Derudover udtrykkes der ønsker om at gøre køkkenet mere hyggeligt og brugervenligt.
- **Tekøkkenet:** Medarbejderne er glade for, at der er etableret et tekøkken på nedre plan. Der udtrykkes håb om, at det også kan udfylde nogle af de læringsmål, som var tiltænkt med træningskøkkenet.
- **Børnenes fælles badeværelse:** Det er en klar fordel, at børnene har adgang til et badekar, men især lydforholdene kunne optimeres yderligere i dette rum.

Aktivitetssalen

Aktivitetssalen er et større aktivitetsrum, som er beregnet til gymnastik, sport, teater, sammenkomster og fester. Derudover kan salen anvendes til kurser og møder for personale og pårørende. Intentionen har været at skabe et rum, der giver mulighed for forskelligartet brug, f.eks. ved at inventaret kan ændres efter behov.

Velegnet til tiltænkte aktiviteter

Ifølge medarbejderne er aktivitetssalen på mange måder velegnet til de tiltænkte formål. Der er gode muligheder derinde for at lave gymnastik, øve motorik og lave andre fysiske aktiviteter med børnene. I det hele taget har Sofiebo med aktivitetssalen fået meget bedre rammer til at kunne afholde større arrangementer. Lokalet anvendes til både interne og eksterne møder. Derudover kan man bruge salen til fællesarrangementer med børnene/de unge, så som at se landskampe sammen:

Vi har haft nogle arrangementer, hvor der var stor tilslutning, f.eks. hvor vi har sat en projektor op i salen for at se fodboldkamp. Vi lokkede også med noget lækkert, og [børnene/de unge] kunne gå og komme, som de lystede.

Medarbejder (gåtur)

Her på Sofiebo har vi nogle helt andre muligheder, end vi havde på nogle af de gamle steder. Sofiebo giver os alle mulige muligheder for at afholde større arrangementer, hvor vi også kan invitere forældrene, f.eks. julefest og sommerfest. Før COVID-19 oplevede vi, at der var rigtig god tilslutning til de arrangementer.

Medarbejder (gåtur)

↓ Aktivitetssalen. Foto: Carlberg.

Salen har også vist sig at være nyttig i nyopståede situationer: Den er blevet anvendt både som tørrerum (på grund af manglende tørreplads i vaskerummet) og som isolationsrum i forbindelse med COVID-19.

Besværligt at skifte imellem aktiviteter

På trods af, at salen kan anvendes på mange forskellige måder, så er der utilfredshed med indretningen af salen. En ting, der går igen i medarbejdernes kommentarer, er mangelfulde opbevaringsmuligheder:

Der er ikke opbevaring nok til borde og stole, så de står fremme i salen.

Medarbejder (spørgeskema)

Når rummet nu også er beregnet til at skulle bruges til fester og sådan noget, så er det et vildt lille opbevaringsrum, som der er til det. Der er ca. 3x3 meter derinde af plads.

Medarbejder (gåtur)

Medarbejderne har også en oplevelse af, at der er for mange ting i rummet – især borde og stole – som fylder visuelt:

Problemet er, at der er for mange ting i salen, og det fylder visuelt.

Medarbejder (gåtur)

Det er blevet til et multirum. Der bliver hængt vasketøj op, lavet forhindringsbaner, danset, fester, møder og oplæg – derfor roder der altid.

Medarbejder (spørgeskema)

Tanken var, at rummet skulle kunne indeles i aktivitetszoner, men det fungerer ikke så godt i praksis. I stedet for er det blevet til et rum, som man tilpasser til en bestemt aktivitet ved brug. Dette betyder, at medarbejderne skal have tid og overskud til at flytte ting frem og tilbage, når de bruger rummet, hvilket godt kan medvirke til, at de fravælger at gå derind:

Hvis vi skal bruge salen som et aktivitetsrum, så står der alle de her borde, som vi først skal til at have flyttet rundt, og det er der bare ikke tid til, når man også skal holde øje med børnene.

Medarbejder (gåtur)

Det er ikke lige altid, man har 10 minutter til først at rydde op, og så sætte det op, for så er [børnene] allerede stukket af.

Medarbejder (gåtur)

Dilemmaet ved et multifunktionelt rum er, at det hver gang skal ryddes og gøres klart til andre efter brug:

Det er ærgerligt, at man sådan skal pakke sammen, når man er færdig, fordi det er blevet til sådan et multirum, som vi ender med at bruge til alt muligt. Så man kan ikke bare lige have en madras, en bold eller en sansebane liggende til dagen efter, fordi man er nødt til at pakke ind og ud hele tiden, hvis man gerne vil bruge rummet. Lige det synes jeg er ærgerligt.

Medarbejder (gåtur)

Uhensigtsmæssige glaspartier

I overensstemmelse med visionen for byggeriet er der opsat glaspartier mellem aktivitetsrummet og gangarealet med henblik på at sikre dagslys og transparens. Indimellem er glaspartierne årsag til generende indkig:

Jeg bliver enormt irriteret af, at man kan kigge lige ud og ind i rummet, når vi sidder hernede og har møder, kursus eller arrangementer. At der ikke er mulighed for at rulle noget for vinduerne. For vi kan se alt, som foregår derude, og jeg bliver simpelthen så hurtigt distraheret, og det gør vores børn sikkert også.

Medarbejder (gåtur)

Sofiebo arbejder på at finde en løsning med delvis afskærmning, f.eks. med nogle persienner eller gardiner.

← Aktivitetssalen med glaspartierne ud til gangen. Foto: Carlberg.

Sanserummet

Sanserummet er et 15 kvm rum på nedre plan, som anvendes af de pædagogiske medarbejdere og de såkaldte Snoezel-konsulenter³⁶ i arbejdet med børnene. Rummet er indrettet med særlige møbler og udstyr, herunder en sansestimulerende kuglestol, et lys-boblerør, en sansestimulerende lysprojektor, en seng og en kugledyne. Møblerne og udstyret er overvejende hvidt. Der er ingen vinduer i rummet, hvilket gør, at det kan mørkelægges, f.eks. når 'stjernehimmelen' eller lys-boblerøret skal bruges.

³⁶ Læs mere om tankegangen bag Snoezelen-konceptet her: <https://www.snoezelnet.dk/hvad-er-snoezelen---multisensory-environments.html>

Indretningen og udstyret gør det muligt at skabe en sanseramme, som kan give børnene ro, samtidig med at de kan få kontrollerede, behagelige sanseindtryk. Afhængigt af barnets behov og sensitivitet over for sanseindtryk kan rummet anvendes med henblik på at stimulere eller berolige barnets/den unges sanser, f.eks. hvis de er i affekt eller bare har haft en overvældende dag.

Rummet gør, at vi kan få dem ned i stress. Det er jo en kæmpe gevinst, at vi kan skærme dem, og vi kan lave et rum for dem, hvor de har mulighed for at slappe af og falde ned.

Medarbejder (fokusgruppe)

For at opnå rummets fulde potentiale er det yderst vigtigt at kunne aflæse, præcis hvad barnet/den unge har behov for, når man anvender rummet, så man kan være sikker på, at det er de rigtige sansestimulanser, som man 'skruer på'. Af denne grund er pædagogerne meget optaget af at aflæse de signaler, som børnene sender:

↓ Sanserummet. Foto: Carlberg.

De er rigtig gode til selv at vise os, hvad det er, de vil. Det er os, der skal aflæse deres signaler. Men det er noget, sanserummet kan, som ingen af vores andre rum kan. Det har så mange forskellige elementer, hvor de kan være undersøgende og vi virkelig kan ramme dem, hvor de er.

Medarbejder (fokusgruppe)

Medarbejderen uddyber også, hvordan børnene (hvoraf mange ikke har noget verbalt sprog) viser dem, hvad de kan lide og har brug for:

For dem på tidlige udviklingstrin kan det at sidde op mod et vibrerende boblerør give dem en ro. Det er nogle stimuli, de finder tilfredsstillende, for de kunne jo bare lade være, hvis de ikke havde lyst. Jeg har prøvet at tage en af vores lidt bedre fungerende herved og sat ham ved boblerøret, og det sagde ham ingenting. Men ham kunne jeg sætte i [den sansestimulerende kuglestol] og give ham tryk og sætte noget mindfulness-musik på og tænde for 'himmelen', og så kan man lade døren stå, og når han er klar, så kommer han ud. (...) Det er fantastisk at se, hvad det gør for dem også.

Medarbejder (fokusgruppe)

Sanserummet fremhæves af medarbejderne som et af de rum, som børnene/de unge er særligt glade for:

Det er især sanserummet, som de allesammen er rigtig glade for og får meget ud af at være i også.

Medarbejder (fokusgruppe)

Ifølge dem er det en stor gevinst at have et sanserum in-house i bygningen på Sofiebo:

Før brugte vi et sanserum i en anden bygning, hvor man skulle køre hen, og man skulle booke rummet inden. Her er det i huset. Så børnene kan godt bede om det og selv give udtryk for, at det har de lyst til, og det gør de.

Medarbejder (fokusgruppe)

Trods den overvejende begejstring for rummet tilføjer nogle medarbejdere, at de kunne ønske sig bedre opbevaringsløsninger til udstyret i rummet. Da der er ret meget udstyr, kan tingene nemt komme til at overlappende hinanden og skabe visuel uro.

Børnenes køkkenfaciliteter

Ifølge medarbejderne har det en helt central betydning for børnenes/de unges udvikling og selvstændighed, at de har adgang til køkkenfaciliteter:

Hvis du kun har et produktionskøkken, hvor børnene ikke må nærme sig, så fratager du dem muligheden for at have den type opgaver, hvor man hjælper til i huset. (...) Der er en hel palet af opgaver, som ligger omkring et køkken: det huslige, det hjemlige, at man hjælper hinanden omkring spisesituationerne. Nogen dækker bord, nogle andre tager måske ud og tømmer opvaskemaskinen. Det, synes jeg, er noget af det, der gavner allermest. Det forbereder dem på det voksne liv, og det er nogle rigtig gode arbejdsopgaver, de kan få til deres næste bosted.

Medarbejder (fokusgruppe)

Vi synes, at nogle af de ting, som er vigtige for dem at lære, er de huslige ting – på det niveau, som de selv kan. Det at kunne gebærde sig i køkkener og kunne have nogle kompetencer i et køkken af den ene eller den anden art er vigtigt for dem.

Medarbejder (fokusgruppe)

For at imødekomme disse behov blev huset indrettet med et træningskøkken, hvor børnene og de unge kan øve praktiske færdigheder og øge deres selvstændighed inden for madlavning, borddækning, opvask, mm.

↓ Træningskøkkenet.
Foto: Carlberg.

Træningskøkkenet

Træningskøkkenet er placeret på øvre plan ved siden af produktionskøkkenet. Det er indrettet med et arbejdsbord og køkkenskabe langs den ene væg – med komfur, vask og opvaskemaskine. På modsatte side står der et køleskab og nogle væghængte hylder til opbevaring.

På trods af, at det betragtes som helt centralt, at børnene og de unge har adgang til et træningskøkken, så er medarbejderne ikke helt tilfredse med dets udformning og placering på Sofiebo.

Den største ulempe synes at være træningskøkkenets afstand fra enhederne på nedre plan. Medarbejderne har en følelse af, at de mister overblikket over de øvrige børn og unge, hvis de tager et barn med op i træningskøkkenet:

Du går op og lukker en dør, og man kan sige, at medmindre du har en solist, så går du ikke i træningskøkken, for hvem skal så holde øje med de andre, som du har.

Medarbejder (gåtur)

En medarbejder, der hovedsageligt arbejder på øvre plan, har derimod gode erfaringer med at anvende køkkenet:

Vores enhed synes jo, det er fedt med det køkken, for vi er jo lige ved siden af, og har også nogle børn og unge, som vi sagtens kan tage med derud. Men nu har vi også flere solister, så vi har også bemandingen til det.

Medarbejder (gåtur)

Medarbejderne nævner desuden, at der mangler en emhætte, ligesom der heller ikke er et sted, hvor man kan sætte sig ved et bord. På nuværende tidspunkt står der en mikroovn og to store kaffemaskiner på arbejdsbordet. Medarbejderne anerkender, at rummet kunne optimeres og blive mere hyggeligt, hvis man fjernede nogle af de overflødige ting og f.eks. satte et lille cafébord derind. Dog er afstanden til de nedre enheder fremdeles en udfordring.

← Snack-station i køkkenet. Foto: Carlberg.

Tekøkkenet

Som en løsning på, at køkkenfaciliteterne er så langt væk for de nedre enheder, er der efter indflytning blevet etableret et tekøkken i det rum, som skulle have været det kreative værksted. Nogle medarbejdere kalder det derfor for 'krea-køkkenet'. Tekøkkenet har gjort en stor forskel både i forhold til at give børnene/de unge, som bor i enhederne nedenunder, bedre adgang til koldt vand og en bid mad, og i forhold til at give medarbejderne bedre muligheder for opsyn, når de anvender køkkenet:

At der er et køkken, som vi kan trække dem ud i, gør, at vi kan give dem erfaringer både med madlavning og med at tømme en vaskemaskine, fylde en opvaskemaskine, hente service og gå ud at dække bord. At det er tilgængeligt for dem, gør en kæmpe forskel.

Medarbejder (fokusgruppe)

Der udtrykkes også håb om, at dette rum kan udfylde nogle af de læringsformål, som der var med træningskøkkenet:

Nu har vi valgt at lave et tekøkken i det gamle krea-rum, og dér tror jeg på, hvis det bliver indrettet rigtigt, og vi får store køleskabe og opvaskemaskine og så videre, så kan det være, at vi begynder at bruge det noget mere, fordi vi skal lære vores unge mennesker at blive så selvstændige som muligt i deres liv. De får måske også et køkken, nogle af dem [i fremtiden], men de aner ikke, hvad de skal lave i et køkken. Det er de færreste af dem, der kan finde ud af at tømme en opvaskemaskine, og det er, fordi de ikke har mulighed for at øve det.

Medarbejder (gåtur)

↓ Det nyetablerede tekøkken på nedre plan. Foto: Carlberg.

Børnenes fælles badeværelse

Sofieskolens generelle erfaring er, at vandterapi og karbad kan have en særligt gavnlige effekt på børn og unge med autisme. Der er derfor etableret et fælles badeværelse på nedre plan, hvis hovedfunktion er at give børnene og de unge mulighed for at tage karbad (deres egne værelser er indrettet med brusebad). Ifølge ledelsen og medarbejdere er badekarret populært og anvendes hyppigt. Dog bemærkes det af flere medarbejdere, at lydforholdene på badeværelset er mangelfulde:

Det er ikke lydisoleret, så det larmer forfærdeligt.

Medarbejder (spørgeskema)

Når vi har [et barn eller en ung] inde på det badeværelse, så kan det være forstyrrende for alle andre, fordi lyden er så høj og skinger. Netop fordi lyddæmpningen har en rigtig gavnlige effekt i alle andre rum på nær lige det ene badeværelse.

Medarbejder (fokusgruppe)

Det kreative værksted

Det kreative værksted er blevet rykket fra sin oprindelige placering på nedre plan og op til et forhenværende kontorlokale i administrationsbygningen. Rummet var stadig i gang med at blive indrettet, da dataindsamlingen var i gang, hvorfor den kvalitative del af evalueringen ikke har fokuseret på dette lokale.

↓ Pynt og hobbyartikler i det kreative værksted.
Foto: Carlberg.

PROFIL-BESKRIVELSE

Barn på 7 år

Lukas er en meget aktiv dreng, og han er ude i haven hver dag. Han elsker at lege, og han er ikke så god til at sidde stille. Udover at være autistisk har Lukas også ADHD. Han har et verbalt sprog og er derfor bedre i stand til at give udtryk for sine synspunkter end mange andre børn/unge på Sofiebo.

Lukas er fantasifuld og leger meget i jordbunken i haven. Her har han en masse legetøj, blandt andet dinosaurer og gravkøer. Lukas bruger også meget tid på sit værelse, hvor han elsker at sidde i sin hygge-krog på gulvet. Her har han bygget en politistation ud af magneter. En tredje ting, som Lukas elsker, er at tage lange karbade med sit legetøj.

Det, som Lukas synes er allerbedst ved værelset, er, at han kan lege derinde. Men Lukas synes også, at det er hyggeligt at ligge i sin seng og få læst godnathistorier. Han sidder også ofte ved bordet og spiser snacks sammen med sin mor, når hun er på besøg.

Når Lukas skal spise morgenmad, spiser han inde på sit værelse, imens han ser iPad. Man må ikke se iPad på Sofiebo, når man spiser frokost og aftensmad, så dér sidder han ude i fællesstuen. Det er han ikke altid så glad for, fordi han savner sin iPad. Som han selv siger det: "Det kan jeg ikke så godt lide, fordi så kommer jeg til at tænke på det hele, og så er jeg liiige ved at tage iPaden".

Lukas sidder en gang imellem ude i fællesstuen sammen med et af de andre børn og spiller spil. Han er ofte i sanserummet, som han godt kan lide. Når Lukas er ude i haven, så skal personalet holde godt øje med ham. Han er nemlig god til at klatre og kan hoppe og trække sig selv op af hegnet, som omkranser haven. Men det kan være svært at holde øje med ham, fordi haven er stor, og ofte skal man holde øje med andre børn/unge samtidig.

Øvrige lokaler og faciliteter

NEDSLAGSPUNKTER

- **Gangarealer:** Gangarealerne er indrettet med en bredde, som gør, at to personer kan passere hinanden i god afstand. Medarbejderne oplever, at de understøtter visuel orientering og forudsigelighed.
- **Produktionskøkkenet:** Der er bred enighed om, at køkkenet er placeret for afsides ift. børnene/de unge. Det ville være både mere hjemligt og mere arbejdsvenligt, hvis køkkenet havde en mere central placering i bygningen. Så kunne dufte og aktiviteten hen over dagen få lov at præge stemningen i huset noget mere.
- **Vaskerummet:** Forholdene i vaskerummet lever ikke op til forventningerne. Der mangler et tørrerum, og medarbejderne savner et bord, hvor de kan folde vasketøj sammen med børnene/de unge.
- **Personalerum:** Der er god arbejdsro i kontorområdet på øvre plan. En del medarbejdere udtrykker, at der mangler et fælles samlingspunkt i bygningen for personalet. Desuden oplever nogle medarbejdere, at afstanden mellem administrationsområdet og arbejdsgangene i enhederne er for stor. I lys af blandt andet dette er et af administrationskontorerne rykket ned i et ledigt kontorlokale inde i en af enhederne.

Gangarealer

Ved indretningen af bygningens gangforløb har der været fokus på at tilvejebringe et godt flow i huset samt at gøre det nemt at orientere sig i og uden for bygningen – for børnene/de unge såvel som for personalet og de pårørende. Derudover har der været fokus på at udvikle gangforløb, som føles trygge og overskuelige: Gangene er udformet med en bredde på 1,5 meter – brede nok til, at to personer kan passere hinanden i god afstand. Derudover er de indrettet med store vinduer, som skal understøtte visuel orientering og forudsigelighed.

At gangene opleves som vellykkede, bemærkes på gåturen med medarbejderne:

Jeg synes, det er nogle lyse og gode gange. Der er god plads. De er meget varme om sommeren. Men jeg synes faktisk, at de binder enhederne fint sammen.

Medarbejder (gåtur)

Det er enormt lækkert med det her glasparti, forstået på den måde, at jeg altid ved, hvad der venter mig rundt om hjørnet. Hvis man f.eks. kan se, at der er en konflikt, men ikke kan høre den, så kan jeg nå at forberede mig på det. Det, synes jeg, er rigtig rart, for jeg bliver ikke overrasket, og det giver også en eller anden form for ro i arbejdsdagen.

Medarbejder (gåtur)

↓ Gangareal på nedre plan. Foto: Carlberg.

Produktionskøkkenet

På Sofiebo bliver alle måltider tilberedt i produktionskøkkenet, som er placeret ved siden af personaleområdet på øvre plan, og derefter transporteret ud til enhederne på rulleborde. Køkkenet er indrettet med henblik på, at det skal være nemt at komme rundt med mad fra produktionskøkkenet til boenhederne. Derudover skal det være arbejdsvenligt og indeholde rigelig gulvplads til opstilling af madvogne og andet udstyr.

Ligger for afsides

Nogle medarbejdere påpeger, at afstanden mellem produktionskøkkenet og enhederne kan skabe udfordringer, hvis de f.eks. lige skal hente noget mad til et barn eller en ung, især hvis de arbejder i en af enhederne på nedre plan og ikke kan forlade enheden uden at medbringe barnet/den unge:

Jeg synes, køkkenet ligger for langt fra enheden, især når man kommer fra nedenunder. Vi skal virkelig rende meget, hvis vi lige mangler en skive rugbrød

Medarbejder (gåtur)

Selvom det er i overensstemmelse med visionen for byggeriet, at måltider tilberedes i produktionskøkkenet og derefter transporteres til boenhederne på rullevogne, så synes nogle af medarbejderne, at det mindsker oplevelsen af hjemlighed og sanselighed:

Der går lidt af det hjemlige af det, fordi [børnene og de unge] kan først dufte maden, når vi kommer ned med rullebordet med maden på. Det er superærgeligt, at der ikke er de sansestimuli.

Medarbejder (gåtur)

↓ Produktionskøkkenet.
Foto: Carlberg.

Dette påpeges også af de pårørende:

Det er lidt synd, at køkkenet ligger så isoleret fra de unge, som måske godt kan lide og ville have gavn af at se, hvad der foregår i køkkenet, dufte maden og have kontakt med personalet dér. Dette er jo et vigtigt element i, at de selv skal være med til at lave mad på sigt. Plus det meget gavnlige i, at deres sanser bliver stimuleret i forhold til at kunne spise sund og varieret kost.

Pårørende (spørgeskema)

Der kunne godt være et lille køkken tilknyttet hver enhed. Så børnene og de unge havde nemmere adgang til køkkenfaciliteter sammen med en [medarbejder].

Pårørende (spørgeskema)

En medarbejder fortæller, at det oprindeligt var meningen, at køkkenet skulle være midt i huset. Hun synes, det er ærgerligt, at det ikke blev til noget:

Det er synd, at køkkenet ikke er blevet bygget i midten, og det er megasynd, at man har lagt det oppe i hjørnet i bygningen. Man kan ikke fornemme, at der er et køkken, der bliver lavet mad i, og derfor kan det være svært at få dem til at spise.

Medarbejder (gåtur)

← Måltider bliver serveret på rulleborde i fællesstuerne. Foto: Carlberg.

Vaskerummet

Børn med autisme kan have behov for hyppigere tøjskift end andre børn. Derfor er det særdeles vigtigt med gode forhold til at vaske tøj på Sofiebo. Desuden har Sofiebo et pædagogisk mål om at styrke børnenes/de unges selvstændighed og udvikling, når det kommer til at vaske, tørre og folde tøj.

For småt

Vaskerummet er et af de rum, som medarbejderne har skrevet flest kommentarer om i spørgeskemaet. De fremhæver især, at der mangler plads – især til at tørre tøj – og at der er dårlig udluftning:

Der mangler udluftning, og der mangler plads til at tørre tøj.

Medarbejder (spørgeskema)

Der er ingen tørreplads. (...) Og dårlig udluftning.

Medarbejder (spørgeskema)

Ved indflytning manglede der et tørrerum, og den store aktivitetsal blev derfor brugt som tørrerum til vasketøjet:

Der var ingen steder, vi kunne hænge tøjet til tørre, da vi flyttede ind. Vi har selv fundet en god løsning, men ofte har vi tørrestativer stående i vores fællessal, hvilket ikke er helt optimalt.

Medarbejder (spørgeskema)

↓ Vaskerummet. Foto: Carlberg.

Der er nu installeret et hejsesystem, så tøjet kan hænges til tørre i vaskerummet. Men flere medarbejdere udtrykker fortsat utilfredshed med tørrepladsen:

Det er meget småt nu, hvor der skal tørres tøj til 18 børn/unge.

Medarbejder (spørgeskema)

Derudover nævner en medarbejder, at der mangler plads til, at de kan folde vasketøj sammen med børnene/de unge:

[Der er ikke] plads til mere end én person ved sammenlægning af tøj.

Medarbejder (spørgeskema)

En medarbejder mener desuden, at der burde være taget større hensyn til børnenes/de unges sensoriske følsomheder ved indretningen af rummet:

[Der] kan ikke luftes rigtigt ud på grund af alt det tøj, der skal hænges op. Og [det kan være svært for de unge] at skulle gå igennem vaskerummet og blive bombarderet med sanser, når de skal hente deres vasketøj.

Medarbejder (spørgeskema)

Administrationslokaler

Hovedparten af administrationslokalerne på Sofiebo ligger i et samlet hjørne på øvre plan ved siden af produktionskøkkenet. Her er afdelingslederens kontor, pædagogisk værksted, køkkenlederens kontor og medarbejdertoiletter.

Fordele og ulemper ved afsides administrationsområde

Ifølge medarbejderne er det en stor gevinst at have et sted, hvor tingene er organiseret, struktureret, og hvor man kan være sikker på, at der ikke forsvinder noget. Medarbejderne fortæller også, at det giver noget ro at have et område, hvor de kan trække sig lidt fra 'arbejdet på gulvet', f.eks. hvis de skal fordybe sig i forberedelsesarbejde eller journalskrivning. Udsigten over det grønne tag fremhæves også som en særlig kvalitet i dette område.

Det er dog ikke alle medarbejdere, der har deres daglige gang i administrationsområdet. For mange bliver hovedparten af arbejdstiden brugt på gulvet sammen med børnene/de unge. Nogle af disse medarbejdere udtrykker, at placeringen af kontorområdet i et hjørne af bygningen kan give en oplevelse af, at ledelsen er langt væk fra resten af medarbejderskaren:

Det kan være et problem, at ledelsen er så afskærmet.

Medarbejder (gåtur)

Også dem, som har deres arbejdsgange i administrationsområdet, kan opleve det som en ulempe at være så afskåret fra resten af bygningen:

Det er svært at vide, hvad der sker i huset, når man er i kontorgangen.

Medarbejder (gåtur)

↓ Administrationskontoret, som er rykket ned i en af enhederne. Foto: Carlberg.

Da det kreative værksted blev rykket op til administrationsområdet (for at give plads til tekøkkenet), rykkede et af administrationskontorerne ned i et ledigt kontorlokale inde i en af enhederne. Dette har haft en positiv effekt på sparrings- og arbejdskulturen i enheden:

Det indbyder til samtaler med det resterende personale på gulvet. Børnene kan komme til og fra, og det bliver mere levende. Det kan jeg godt lide. Der er også noget sparringsmæssigt med, at vi sidder to på kontoret i stedet for én. Jeg synes også, at det er rart, at man er en del af enheden, i stedet for at man sidder deroppe og skal tænke kloge tanker.

Medarbejder (gååtur)

Personalet savner et fælles samlingspunkt

Flere medarbejdere giver udtryk for, at de savner et fælles samlingspunkt i bygningen for personalet – et sted, der kunne styrke en fælles kultur:

Vi arbejder væk fra hinanden i de her enheder, og der mangler det der kernepunkt, hvor vi alle sammen har et tilhørsforhold. Lige nu er vi splittet ad og opdelt i enheder. Vi ser ikke hinanden, og vi har ikke mulighed for at kunne snakke sammen.

Medarbejder (gååtur)

Der mangler en [fællesånd] herude. Man ser jo kun lige hinanden, hvis man lige møder hinanden, når man møder ind eller møder ud.

Medarbejder (gååtur)

Nogle medarbejdere oplever desuden, at der mangler et pauserum:

Jeg kunne godt tænke mig, at vi havde et pauseværelse. Altså vi har en sofa, men der er ikke et rum, som indbyder til, at man kan sætte sig og slappe af.

Medarbejder (gååtur)

Her på Sofiebo har personalet ikke engang et mødelokale eller team-lokale. Du har ikke nogen hyggesteder med en sofa, du lige kan sætte dig ned i og slappe af. Der er ikke engang et udendørs pauseområde, der kun er for personalet.

Medarbejder (gååtur)

Dårligt indeklima i mødelokalerne

Sidst, men ikke mindst, påpeger flere medarbejdere, at der også i mødelokalerne er problemer med manglende udluftning:

Nogle mødelokaler har ingen mulighed for udluftning, og lysindfaldet er meget dårligt flere steder.

Medarbejder (spørgeskema)

Det ville være rart at kunne åbne vinduerne i mødelokalet i undereta-gen. Det bliver hurtigt indelukket at sidde i.

Medarbejder (spørgeskema)

PROFIL-BESKRIVELSE

Ung på 15 år

Phillip er 15 år og har boet på Sofiebo i to år. Phillip boede før på Damsager.

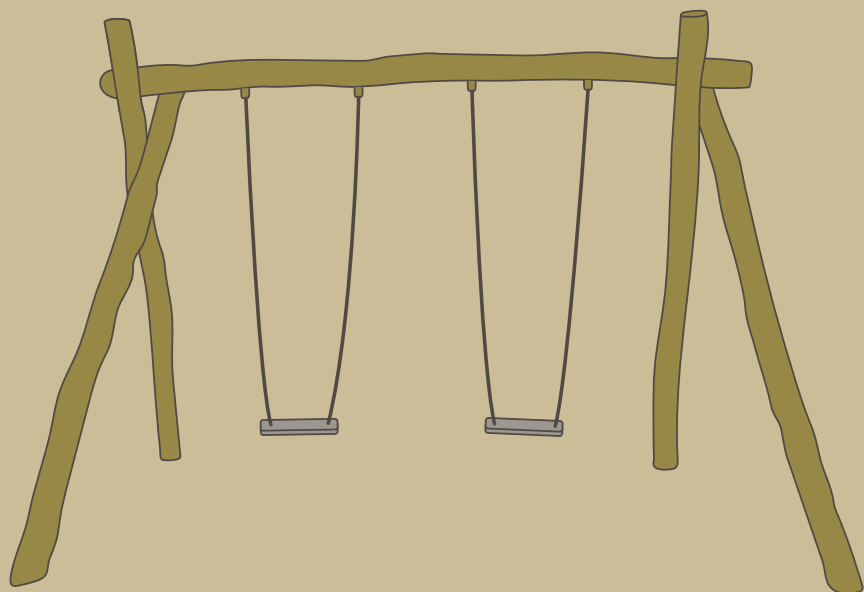
Phillip elsker fart og højde. Derfor kan han godt lide at gynge højt. Han kan også godt lide at kigge ned i haven fra 1. sal og at se videoer med tog eller biler på sin iPad. Men alt dette er bedst at gøre, når det er roligt på Sofiebo. F.eks. gynger Phillip mest om aftenen, når der ikke er så mange ude i haven. Han kan også godt være i fællesstuen en hel dag, hvis der er få mennesker og ro.

Phillip er sanseforstyrret og har forskellige sanseting på sit værelse, såsom en gyngestol, i stedet for legetøj. På Sofiebo bruger han 'konkreter', som er tredimensionelle genstande, som anvendes til at visualisere, hvad han vil og skal. Han bruger det meste af sin tid på værelset, i sin gyngestol eller seng. Han trives godt inde på sit værelse og kan både lide at være der alene og sammen med personalet. Hvis der er uro, kan Phillip blive udadreagerende, og det kan være svært at skærme ham. Højskabene skærmer ikke døren til hans værelse særlig godt; man kan stadig se direkte ud i fællesstuen, når man åbner hans dør.

Phillip bruger ikke fællesarealerne til at være sammen med de andre børn/unge. Han bruger dem til at hygge med personalet. Det kan være, at de ser en film, hører musik eller ser videoer. Det gør ikke noget, hvis der er andre børn/unge derude samtidig med ham, men der skal helst være ro, og så skal han kunne få nærhed fra personalet. Når han er i fællesstuen, så sidder han på sin faste plads ved bordet eller i sofaen.

Sanserummet og aktivitetssalen bliver brugt meget af Phillip. Hver morgen spiser han morgenmad i salen, fordi der her er ro (kun ét andet barn), og så er det hyggeligt, når køkkenpersonalet kommer forbi. Derudover bruger han sanserummet meget. Det kan både være for at komme op i arousal, hvis han ikke har lavet noget hele dagen, eller ned i arousal, hvis han er stresset.

Hverdagen på Sofiebo er handikapvenlig på den måde, at Phillip selv kan gå ud med skrald, og han er også med til at vaske tøj. Han kan også selv gå ud ad døren og ud i haven, når han har lyst. De fysiske rammer gør, at det er nemt. Phillip kan godt lide at sidde ude foran køkkenet, fordi det er hyggeligt, og der kan indimellem dufte af mad, eller han kan være heldig at få en snack.

Haven

Sofiebos have ligger på et bakket terræn, som vender ud mod det nærliggende skovområde. Haven er børnenes primære fritidsområde og daglige værested, idet mange af dem har svært ved at benytte offentlige legepladser, klubber, idrætsanlæg og lignende. Af denne grund har det været vigtigt, at haven både imødekommer og stimulerer en bred vifte af ønsker og behov.

For at sikre, at brugernes interesser og idéer blev inddraget i indretningen af haven, arrangerede Sofieskolen i foråret 2019 en interview-runde med de børn og unge, som var tilknyttet de daværende bo-afdelinger (Granvej og Damsager). Derudover bidrog medarbejderne med kommentarer og idéer til projektgruppen – med udgangspunkt i deres primær-børns foretrukne beskæftigelse og deres egen vurdering af, hvilke færdigheder børnene har brug for at videreudvikle. Ud fra dette blev der defineret nogle grundtemaer, som udearealernes indretning skulle imødekomme, herunder:

- Helheden skal være inspirerende, udfordrende og velstruktureret: den skal vække umiddelbar glæde, der skal være hjørner med ro og stilhed, der skal være plads til yndlingslege og særinteresser, og der skal være mulighed for at prøve noget nyt.
- Haven skal fremme børnenes og de unges udvikling inden for følgende specifikke områder: bevægelse og fysisk udfoldelse, sansning (se, lugte, røre), og samspil.
- Helheden skal falde godt ind i det enestående skov- og naturområde, som Sofiebo har som nabo.³⁷

Haven blev færdiganlagt i løbet af foråret og sommeren 2021. Rent funktionsmæssigt byder den på en række aktivitets- og legemuligheder, herunder gynger, boldbur, rutsjebane og sandkasse til leg og fysisk udfoldelse. Derudover er der opholdsmuligheder til både socialt samvær og mere stille stunder i form af shelter, bålplads, bænke og hængekøjer.

NEDSLAGSPUNKTER:

- **Indretning:** Der er generelt meget stor tilfredshed med havens indretning og aktivitetsmuligheder, især mulighederne for bevægelse, fysisk udfoldelse og samvær. Medarbejderne ønsker sig flere gynger og et klatrestativ.
- **'Sansevæggen':** Der udtrykkes stor glæde over 'sansevæggen' ud mod skoven, som har gode opholdsmuligheder, og som sætter naturen i scene på en sanselig og terapeutisk måde. Det skaber dog opsynsmæssige udfordringer i hverdagen, at enkelte af børnene kan finde på at forsøge at klatre over hegnet

³⁷ Sofieskolen, "Evalueringsrapport: Sofiebo", 8–9.

Helhedsindtryk

På gåturene udtrykker medarbejderne overvejende positive holdninger til haven. De synes både, at den er flot, og at den har mange gode aktivitetsmuligheder:

Topfed have, og jeg synes også, at det virker til, at børnene hygger sig derude.

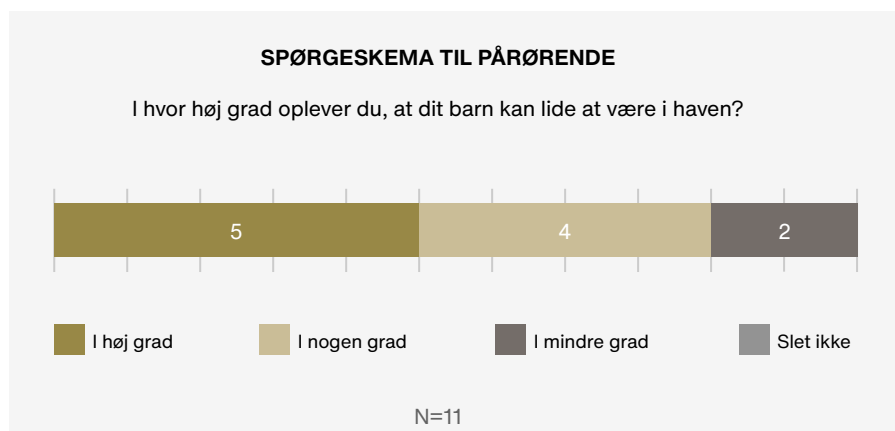
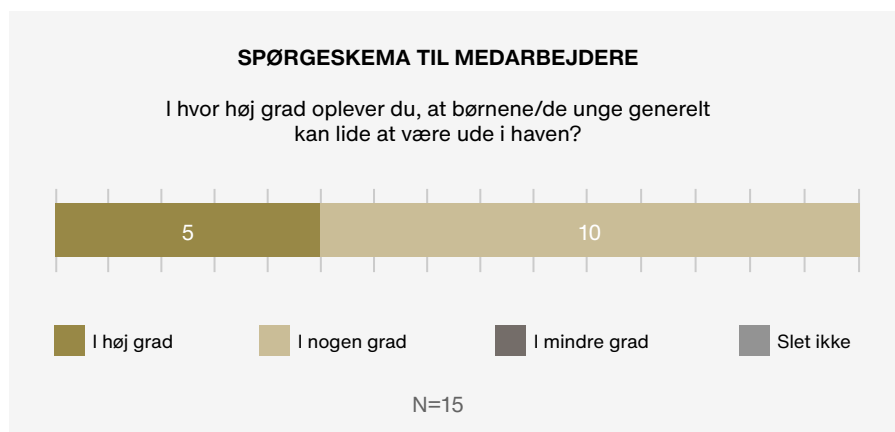
Medarbejder (gåtur)

De udtrykker derudover tilfredshed med mulighederne for at kunne have flere aktiviteter ude i haven på samme tid:

*Man kan sagtens have flere børn i gang med forskellige ting (...)
Nogen gør noget hernede, nogen gør noget dér, og nogen gør noget heroppe. Så man kan godt have flere forskellige aktiviteter i gang uden at blive forstyrret af hinanden.*

Medarbejder (gåtur)

For at få et helhedsindtryk af haven har vi spurgt medarbejdere og pårørende, i hvor høj grad de oplever, at børnene/de unge kan lide at være ude i haven. Til dette svarer hovedparten af medarbejdere og pårørende 'i høj grad' eller 'i nogen grad'. Dog er der to pårørende, der har svaret 'i mindre grad'.

Her spiller det sandsynligvis en rolle, at især de pårørende kan have svært ved at vurdere, om barnet kan lide at være i haven eller ikke:

Da jeg kun meget sjældent har været med ham i haven, er dette svært at svare på.

Pårørende (spørgeskema)

Jeg ved det ærlig talt ikke, men han ville ikke så gerne med ud, da jeg selv forsøgte en dag. Han er muligvis bange for det, når det hele er så nyt endnu.

Pårørende (spørgeskema)

En pårørende nævner desuden, at de godt kunne tænke sig at gøre mere brug af haven, når de besøger deres barn:

Det ville være dejligt med nogle gruppe-siddepladser [i haven], som vi kunne være på, når vi besøger ham. Bord og bænke, hvor vi kunne sidde som familie og drikke kaffe eller lignende. (...) uden at forstyrre de andre børn.

Pårørende (spørgeskema)

Her anerkender medarbejderne, at det i høj grad handler om, at de skal ændre deres (pædagogiske) praksis, da der rent fysisk findes opholdssteder i haven, som kan anvendes i forbindelse med besøg.

Når børnene har besøg, hvorfor skal de sidde inde på værelset og spise? Der kunne de lige så godt sætte sig ud ved havebordet.

Medarbejder (gåtur)

↓ Et af opholdsstederne i haven. Foto: Carlberg.

Tilfredshed med havens indretning

Sofieskolen har haft et særligt fokus på at indrette haven, så den imødekommer børnenes trivsel og udvikling inden for: (1) bevægelse og fysisk udfoldelse; (2) samspil og samvær; og (3) sansning.³⁸

38 Sofieskolen, 9.

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er stor tilfredshed blandt medarbejderne med havens indretning i forhold til børnenes muligheder for samspil og samvær og i høj grad også deres muligheder for bevægelse og fysisk udfoldelse. Når det kommer til 'sansning', er besvarelserne mere blandede. En forklaring på dette er sandsynligvis, at haven netop er anlagt, og at der derfor ikke er plantet alle de krydderurter og blomster, som skal bidrage til den mere sanselige oplevelse af haven. Ifølge medarbejderne har de etableret et haveudvalg, som skal rette op på dette.

I spørgeskemaundersøgelsen har vi også undersøgt, i hvor høj grad de pårørende oplever, at haven er indrettet hensigtsmæssigt i forhold til deres barns behov. Her svarer alle undtagen én, at haven enten 'i høj grad' eller 'i nogen grad' er indrettet hensigtsmæssigt i forhold til deres barns behov.

↓ Rutsjebane og sandkasse. Foto: Carlberg.

SPØRGESKEMA TIL MEDARBEJDERE

I hvor høj grad oplever du, at dit barn kan lide at være inde på sit værelse?

1. Bevægelse og fysisk udfoldelse?

(f.eks. snurre, vippe, balancere, rutsje, klatre, boldspil)

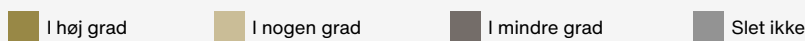
2. samspil og samvær?

(f.eks. legeområder, sandkasse, shelter, bålhytte, bænke)

3. sansning?

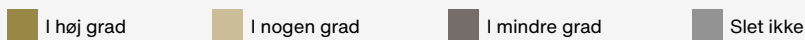
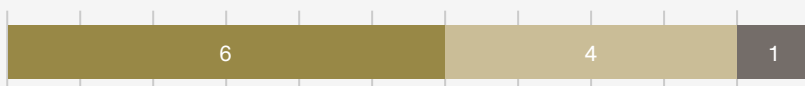
(f.eks. dufte, smage, lytte, se, mærke)

N=15

SPØRGESKEMA TIL PÅRØRENDE

I hvor høj grad oplever du, at haven på Sofiebo er indrettet hensigtsmæssigt ift. dit barns behov?

N=11

Hvad fungerer godt?

Der er nogle specifikke steder, som særligt får ros af medarbejderne. F.eks. oplever de, at især bålpladsen har skabt mulighed for nogle gode pædagogiske og sociale aktiviteter:

Vi har fået den her fine bålplads, som vi har brugt i løbet af sommeren.

Medarbejder (gåtur)

De succeshistorier, jeg har haft derude i løbet af sommeren med bål og bassinet, de har været gode.

Medarbejder (gåtur)

Derudover er der stor tilfredshed blandt medarbejderne med de steder i haven, hvor børnene kan trække sig og være stille, f.eks. hængekøjerne og siddenichen ved træhegnet:

At vi har fået lavet de her hængekøjer og det sted, hvor man kan sidde og kigge ud i skoven, har gjort noget [godt ved] udemiljøet. Netop fordi det ikke bare er en rutsjebane og en gyng.

Medarbejder (gåtur)

Efter at der er kommet de her hyggekroge, er det blevet bedre for mange af vores børn at være hernede, fordi de godt kan lide at trække sig, og så ligger de bare nede i hængekøjen og hygger sig.

Medarbejder (gåtur)

↓ Hængekøje og shelter.
Foto: Carlberg.

Forslag til forbedringer

Medarbejderne nævner også flere ting, som de mener, ville gøre haven endnu bedre. F.eks. påpeges det flere gange, at gyngerne er meget populære:

Vi har to gynger og en edderkop-gyng, men vi har 10 børn, der gerne vil gyng.

Medarbejder (gåtur)

Mange af dem er glade for at gyng, og dem har vi kun to af. Så det går lidt på skift

Medarbejder (spørgeskema)

Derudover er alle medarbejdere, vi taler med, enige om, at der mangler et klatrestativ, da klatring er noget, som stort set alle i Sofiebos målgruppe kan lide og ville få stor gavn af:

Vi har masser af børn, der ønsker at klatre, men vi har ikke et klatrestativ.

Medarbejder (gåtur)

Der mangler noget at klatre på.

Medarbejder (spørgeskema)

↓ Gyngerne i haven er meget populære blandt børnene. Foto: Carlberg.

Overvejelser i forhold til indhegningen

Medarbejderne holder meget af træhegnet ud mod skoven, også kaldet 'sansevæggen', da det virker beroligende at kigge på, samtidig med at det skaber en tydelig afgrænsning mellem haven og den resterende skov. En ulempe ved træhegnet er dog, at der er et sted, hvor det er muligt for børnene/de unge at klatre op på hegnet.

Modsat træhegnet er medarbejderne ikke begejstrede for de steder, hvor der er stålhegn, både fordi de synes, at stålhegn nemt kan komme til at se 'fængselsagtigt' ud, og fordi de ikke oplever, at hegnet tilbyder tilstrækkelig afskærmning mod de omkringliggende naboer. Sofiebo ligger ved siden af en friskole, hvorfra det er muligt at se direkte ind i Sofiebos gårdhave. Det forekommer derfor sommetider, at børnene fra skolen bliver nysgerrige og kigger, hvis et barn eller en ung på Sofiebo råber eller er i affekt. Selvom barnet/den unge sjældent bemærker opmærksomheden selv, så synes medarbejderne, at børnene/de unge risikerer at blive udstillet:

Der er noget uetisk i det [at børnene fra skolen kan kigge herover], hvor det kunne være federe med et træhegn.

Medarbejder (gåtur)

Overvejelser i forhold til fri færden og opsyn

Når det kommer til medarbejdernes oplevelse af at kunne holde opsyn med, hvad der sker ude i haven, er der forskel på oplevelsen hos medarbejdere, der arbejder på henholdsvis nedre og øvre sal. Mens det er relativt nemt at holde øje med, hvad der sker ude i haven, når man er nedenunder, så er oplevelsen en anden på øvre plan:

↓ Træhegnet, også kaldet 'sansevæggen'.
Foto: Carlberg.

Oppe fra [øvre sal] har jeg ikke noget overblik over haven, medmindre jeg står inde på et af børneværelserne, og det er ikke altid, man kan det.

Medarbejder (gåtur)

Det er også forskelligt fra person til person, hvor meget opsyn der er behov for. Flere af børnene og de unge på Sofiebo kan godt forvalte fri adgang til haven, mens det for andre kan være mere udfordrende at håndtere.

Hovedudfordringen er, at enkelte af børnene/de unge kan have en tendens til at ville flygte fra haven, f.eks. ved at forsøge at klatre over hegnet. Derfor er der efter indflytning opsat 'trykdutter' på alle havedørene, således at medarbejderne bliver opmærksomme og kan følge med barnet/den unge ud i haven. En medarbejder uddyber denne udvikling:

En overgang stod dørene tit bare åbne, så børnene kunne færdes ind og ud, som det passede dem. Men nu har vi fået sat noget på værelsesdørene, så børnene ikke bare kan gå ud i haven fra deres egne værelser, når det passer dem, fordi der kom nogle uheldige episoder ud af det.

Medarbejder (gåtur)

Enkelte af børnene/de unge, som kan forvalte det, har dog deres egne nøgler til havedøren, så de ikke behøves at kalde på en medarbejder først. På trods af, at medarbejderne har været nødt til at begrænse den helt frie adgang til haven, så fremhæver de fordelene ved, at haven trods alt er meget tilgængelig for børnene/de unge:

Det er jo meget godt, at det er så tilgængeligt for dem. Så kan de få noget medbestemmelse i deres hverdag.

Medarbejder (gåtur)

Omgivelserne indbyder til selvstændighed på den måde, at når et barn gerne vil i haven, så kan det komme i haven. På de gamle steder var det meste låst af.

Medarbejder (gåtur)

↓ Udkig til skoven i 'sansevæggen'. Foto: Carlberg.

Kildeliste

Blakesley, David, Mark Rickinson, og Justin Dillon. "Engaging Children on the Autistic Spectrum with the Natural Environment: Teacher Insight Study and Evidence Review" (Natural England, 2013).

Carlberg, Nicolai, og Helene Buchhave Lind. "Sociale mursten – seks eksempler på arkitektur, som gør en forskel for socialt udsatte". Rapport udarbejdet for Den A.P. Møllerske Støttefond og Realdania, 2017.

CREO Arkitekter. "Botilbud Sofiebo". Projektbeskrivelse. Set 15. december 2021. <https://www.creoarkitekter.dk/sofieskolen-fremtidens-botilbud-for-boern-og-unge-med-autisme/>.

Den A.P. Møllerske Støttefond, Realdania, Sofiefonden, og Sofieskolen. "Konkurrenceprogram: Fremtidens botilbud for børn og unge med autisme", 2015.

Eriksen, Mette Elmo. "Interviews af personer med særlige – forudsætninger" (Nyhedsbrev 38, Center for Kvalitativ Metodeudvikling, Aarhus Universitet, 2005). https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_psykologi/dokumenter/CKM/NB38/eriksen.pdf.

Høgsbro, Kjeld. *Kvalitative metoder i forskning og evaluering* (Anvendt KommunalForskning, 2008). <https://www.vive.dk/media/pure/9415/2054655>.

Laval, Suzanne de. *Gåtturer: Metod för dialog och analys* (Stockholm: AB Svensk Byggtjänst, 2014).

Li, Dongying, Linda Larsen, Yan Yang, Lan Wang, Yujia Zhai, og William C. Sullivan. "Exposure to Nature for Children with Autism Spectrum Disorder: Benefits, Caveats, and Barriers". *Health & Place* 55 (2019): 71–79.

Mostafa, Magda. "The Autism ASPECTSSTM Design Index". autism-archi, 2015. <https://www.autism.archi/aspectss>.

—. *The Autism Friendly University Design Guide* (Dublin City University, 2021).

Rasmussen, Pernille Skovbo, og Anne Katrine Pagsberg. "Customizing Methodological Approaches in Qualitative Research on Vulnerable Children with Autism Spectrum Disorders". *Societies* 9, nr. 4 (2019): 75.

Sofieskolen. "Evalueringsrapport: Sofiebo". (Sofieskolens egen evaluering), 2020.